

บทที่ 2

การเงินนอกระบบ

การเงินในระบบ

คือ การระดมเงินจากประชาชน เป็นการทั่วไปในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำการออมของประชาชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับระบบ เศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการสากลของทุกประเทศที่มีระบบ เศรษฐกิจ เจริญเติบโต และวิวัฒนาการมากพอสมควร

การเงินในระบบนี้ เนื่องจากมีความสำคัญ และจำเป็นต่อประเทศชาติ และความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ "เงิน" จำนวนมาก และกับประชาชนโดยทั่วไป การดำเนินการหรือดำเนินธุรกิจนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ ทุกประเทศจะต้องมีกฎหมายโดยเฉพาะรับรอง, อนุญาต, ควบคุม ฯลฯ และหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะเจาะจงเข้าดูแล

ในประเทศไทย ธุรกิจการเงินในระบบที่สำคัญ ได้แก่

1. การธนาคารพาณิชย์ ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับ ของ พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2522 และดูแลควบคุมโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย
2. ธุรกิจเงินทุน, ธุรกิจหลักทรัพย์, ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ อยู่ใต้บังคับหลักโดย พ.ร.บ. ธุรกิจเงินทุน, ธุรกิจหลักทรัพย์, และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ดูแลควบคุมโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย, กระทรวงการคลัง, และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ การระดมเงินจากประชาชน ในรูปแบบอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การประกันภัย, การออมเงิน ฯลฯ ก็มีกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะเจาะจงดูแลควบคุมโดยใกล้ชิด โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น¹

¹ เจริญ เจษฎาวัลย์, ระบบการควบคุมภายในของธนาคารและสถาบันการเงิน

ประเด็นสำคัญ จากกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับกับการเงินในระบบก็คือ การระดมเงินจากประชาชน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ระบุและกำหนดโดยกฎหมาย โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐ จะเป็นความผิดทางอาญาโดยเจาะจงได้ตามกฎหมายนั้น ๆ

การระดมเงินจากประชาชน, ในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายและมากครั้งเพื่อการฉ้อโกงโดยตรง จึงเกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เสมอมาในทุก ๆ ประเทศ รวมทั้งในประเทศไทย

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การระดมเงินเพื่อลงทุนในกิจการต่าง ๆ ของประเทศไทย ในปัจจุบัน เงินนอกระบบเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งนิยมกันมานาน มีวิธีดำเนินการหลายอย่างวิวัฒนาการไปกับความเจริญของบ้านเมืองและเศรษฐกิจ โดยไม่มีกฎหมายควบคุมวิธีดำเนินการไว้โดยตรง และไม่มีกฎหมายกำหนดข้อห้ามไว้โดยชัดแจ้ง ในบางกรณีกฎหมายยอมรับบังคับให้เพียงทางแห่งเท่านั้น โดยนำหลักเกณฑ์เรื่องสัญญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ

เมื่อเกิดกรณีผิดข้อตกลงกันจนเกิดความเสียหายต่อกันระหว่างผู้ร่วมกิจการ ก็ไม่สามารถแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีต่อกันได้ในทางคดีอาญา เว้นแต่การกระทำดังกล่าวเข้าลักษณะความผิด ซึ่งกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา ฐานฉ้อโกง หรือกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน เท่านั้น

การระดมเงินนอกระบบจึงอาจแบ่งออกได้ใน 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1 เงินนอกระบบประเภทที่กฎหมายยอมรับบังคับให้

1.1 กู้ยืมเงินระหว่างบุคคลต่อบุคคล ซึ่งมีใช้จากสถาบันการเงินการกู้ยืมเงินเช่นนี้ ไม่มีข้อห้ามว่าจำนวนที่กู้ยืมได้มากน้อยเท่าไร มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดวิธีการไว้ว่าหากจะให้กฎหมายรับรอง และศาลพิพากษาให้เมื่อกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท จะต้องมียุติฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้กู้ เป็นสำคัญดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 หากจะมีการนำหลักทรัพย์มาเป็นประกันก็อาจจะทำได้โดยวิธีการจำนอง และจำนำ ทั้งนี้โดยอาศัยบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจำนองและจำนำ

1.2 การเล่นแชร์เบี้ยหวดย เป็นการระดมเงินอีกประเภทหนึ่งที่มีลักษณะมิใช่เป็นการกู้ยืมเงิน วิธีการนี้มีที่มาจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย เป็นผู้นำมาเผยแพร่ก่อน จะสังเกตได้จากถ้อยคำคือคำว่าเบี้ยหวดย วิธีการระดมเงินทุนด้วยวิธีนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะ เพียงแต่เมื่อมีการตั้งห้องร้องกันขึ้นมา ศาลก็ยอมรับบังคับให้โดยรับว่าเป็น เรื่องของสัญญาประเภทหนึ่งที่กฎหมายบังคับให้ได้¹

๒. เงินนอกระบบประเภทที่กฎหมายไม่ยอมรับบังคับให้ ในระยะนี้มีการระดมเงินนอกระบบในรูปและชื่อที่แตกต่างกัน เช่น

2.1 แชร์ลูกโซ่² เป็นกิจการระดมเงินทุนนอกระบบ ประเภทที่น่าจะเกิดอันตรายต่อเศรษฐกิจของประเทศและประชาชนส่วนรวม เนื่องจากมีลักษณะคล้ายการหลอกลวงผู้เข้าร่วมกิจการ เพราะรูปแบบที่ปราศจากโครงสร้างพื้นฐานแท้จริงทางการเงินรองรับ และเป็นกิจการทางการเงินอีกแบบหนึ่งซึ่งนำคำว่าแชร์มาใช้เป็นชื่อของวิธีประกอบกิจการด้วย

2.2 แชร์น้ำมัน เนื่องจากมีผู้ประกาศโฆษณาชักชวนกับประชาชนทั่วไปว่า กระทำกิจการค้าขายน้ำมันจนได้ผลกำไรสูงมาก จึงต้องการกู้เงินจากประชาชนทั่วไป เป็นจำนวนมาก เพื่อนำมาใช้ลงทุน โดยจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าปกติมากกว่าที่มีการให้กู้กันอยู่ในปัจจุบัน เพราะมีกิจการที่สามารถให้ผลประโยชน์ตอบแทนได้สูงจริงตามที่ชักชวนนั้น หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กิจการเงินค่อหรือเกมส์ปริามิต³ ซึ่งวิธีการที่แท้จริงคือ การนำเงินของผู้ให้กู้คนแรกจ่ายคืน เป็นดอกเบี้ยให้กับผู้ให้กู้คนแรกตามที่ตกลง ทาสมาชิกใหม่เพิ่ม แล้วนำ

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 764/2502, 504/2507, 1631-1634/2508, 284/2516

² กลุ่มศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเงินธรรมศาสตร์ "แชร์ลูกโซ่ อีกรูปแบบหนึ่งของเงินนอกระบบ", นิตยสารการทำเรื่อง ปีที่ 32 ฉบับที่ 327 (เมษายน)

: 27 - 33

³ ศิชัย นิลทองคำ, วิธีปฏิบัติและปัญหาคดีแชร์-เบี้ยหวดย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติสยาม, ม.ป.ป), หน้า 10.

เงินจ่ายคืน เป็นดอกเบี้ยยหมุนเวียนกลับคืนเรื่อยไป ถ้า ยังมี ผู้นำเงินมาให้ผู้กู้กันต่อ ๆ ไป
 กิจการประเภทนี้ จะสามารถดำเนินต่อไป ผู้ให้กู้เงินได้รับผลประโยชน์ตอบแทนโดยไม่รู้สึกรว่า
 ถูกหลอกลวง เมื่อใดที่การกู้เงินจากผู้ให้กู้อายุต่อไปสะดุดหยุดลง กิจการนี้ก็ล้มเลิก ผู้ให้กู้
 เงินจะไม่ได้รับ เงินต้นที่ให้ยืมและผลประโยชน์ตอบแทนคืน เป็นวิธีการระดมเงินนอกระบบอีก
 อย่างหนึ่งซึ่งนำเอาคำว่า "แชร์" มาใช้ เป็นชื่อของการประกอบกิจการ จนมีผู้สำคัญผิดคิดว่า
 เป็นการประกอบกิจการ เช่น เดียวกับการ เล่นแชร์ เบียดหาย

วิธีการระดมเงินนอกระบบ

วิธีการระดมเงินนอกระบบประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีผู้นิยมร่วมกิจการ เป็นจำนวนมาก
 พ้องกันกับการระดมเงินในระบบ สามารถแยกอธิบายถึงวิธีการระดมเงินแต่ละประเภทได้ดังนี้

1. การกู้ยืมเงิน ซึ่งอาจเป็นการกู้ยืมระหว่างบุคคลต่อบุคคล โดยมีหลักทรัพย์
 หรือบุคคล เป็นประกันหรือไม่ก็ตาม อาจเสียดอกเบี้ยหรือไม่เสียดอกเบี้ย จะมีหลักฐานเป็นหนังสือ
 ด้วยหรือไม่ได้ แต่ถ้าจะให้กฎหมายยอมรับบังคับให้ การกู้ยืม ต้องทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653, 654, 655, 656 ซึ่งได้กล่าวถึงการกู้ยืมเงิน
 ในรายละเอียดต่าง ๆ เช่น การส่งมอบ การทำหลักฐานสัญญา การชำระหนี้ ดอกเบี้ย
 กำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขต่าง ๆ

2. การจำนอง คือการกู้ยืมเงินโดยที่ฝ่ายผู้กู้ต้องมีทรัพย์สิน เป็นสิ่งค้ำประกัน ผู้ให้กู้
 จึงยินยอมมอบเงินให้โดยทรัพย์สินดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของ หาก เป็น
 อสังหาริมทรัพย์ การจำนองต้องจดทะเบียนการจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

3. การจำนำ มีข้อแตกต่างกับการจำนอง คือต้องนำทรัพย์สินที่เป็นสิ่งค้ำประกัน
 การกู้ยืมให้กับเจ้าของเงินหรือผู้ให้กู้ยืมโดยทรัพย์สินนั้น เป็น "สังหาริมทรัพย์"

4. การเล่นแชร์เบียดหาย วิธีการเล่นแชร์โดยทั่วไป ยังไม่มีคำบรรยายแต่เป็น
 คำราวไว้โดยเฉพาะในการศึกษากฎหมาย มีเพียงนักกฎหมายบางท่าน¹ เขียนเป็นหนังสืออ่าน

¹ กฤตกา เศลผล, "การหาเงินใช้โดยการ เล่นแชร์", วารสารอัยการ

ทั่วไปหรือ เขียนบทความลงในวารสาร จึงพอกำหนดแนวทางวิธีการ เล่นแชร์ เบี้ยหวัยจาก เอกสารดังกล่าว และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ดังต่อไปนี้

การเล่นแชร์เบี้ยหวัย มีที่มาจากกระดมเงินเพื่อการลงทุนของชาวจีนที่อพยพ เข้ามาในประเทศไทยสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากคนจีนในยุคนั้นไม่มีเงินทุนติดตัวมา เมื่อ ต้องการลงทุนจึงบอกกล่าวญาติพี่น้องหรือพรรคพวกที่สนิทว่าจะตั้งวงแชร์ เรียก เป็นภาษาจีนว่า " คีหวย " แปลว่าขึ้นแชร์หรือเรียกอีกอย่างว่า " เบี้ยหวัย " แปลว่าเชิญแชร์

คำว่าหวย จึงเป็นศัพท์ซึ่งมีที่มาจากภาษาจีน¹ แปลว่า พบกัน รวมกัน หวัง บริษัท ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Company

ส่วนคำว่าแชร์ (Share) มาจากคำภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นคำกริยาแปลว่า แบ่ง ถ้าเป็นคำนามแปลว่า ส่วนแบ่งหรือหุ้นในบริษัท

ดังนั้น คำว่า เล่นแชร์ เบี้ยหวัยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันโดยกฎหมายยอมรับบังคับคดี ให้จึง เป็นคำผสมระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษาจีน มีวิธีการเล่นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง ญาติพี่น้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต เป็นที่ด้ง ได้รับความนิยมในหมู่ประชาชนทั่วไปจนมีผู้นำ เอาคำว่าแชร์ไปใช้ในการประกอบธุรกิจการหลอกลวงฉ้อโกงประชาชนถึงขั้น เกิดอันตรายร้ายแรง ต่อระบบ เศรษฐกิจของประเทศ

การเล่นแชร์หรือเรียกว่า เบี้ยหวัย หรือการเล่นแชร์ทั่วไป คือ การที่ถูกวงหรือ ผู้เล่นแชร์ทุกคนต่างลงเงินจำนวนหนึ่ง เท่ากัน เป็นรายเดือน รายครึ่งเดือน สัปดาห์ ระยะ เวลาเท่าใดก็แล้วแต่จะกำหนดกัน เรียกว่า เป็นงวด มีจำนวนงวดเท่าจำนวนคนที่เล่น แล้วมี การประมูล ให้ดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ ใครให้ดอก เบี้ยสูงกว่า คนนั้นมีสิทธิเอาเงินกอง กลางที่ลูกค้ามาลงรวมกันไปใช้ก่อน โดยจะหักดอก เบี้ยหรือจะส่งเพิ่มรายงวดภายหลัง เข้ากับ

¹ วิไลขุ เอื้อวิโรจน์กูร , แชร์น้ำบันลัษจริงหรือ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เจริญผล , 2528)

เงินประจำงวด เท่ากับดอกเบี้ยที่ประมูล แล้วแต่จะตกลงกัน นอกจากนี้มีคำพิพากษากฎีกาที่กล่าวถึงการ เล่นแชร์เบี้ยหวายไว้ ดังต่อไปนี้

คำพิพากษากฎีกาที่ 629/2486 การ เข้าหุ้น เล่นแชร์เบี้ยหวายไม่ใช่เป็นการกู้ยืม

การ เล่นแชร์ เบี้ยหวาย เป็นการกระทำเพื่อร่วมช่วยเหลือพวกที่ เล่นแชร์ด้วยกัน โดยให้ผู้ที่ให้ดอกเบี้ยสูงสุดเอาเงินไปใช้ได้ก่อน แล้วผ่อนส่งเป็นเดือน ๆ ตามจำนวนหุ้นของคนและเงินที่ส่งมานี้บวกกับของคนอื่นส่งมาสมทบก็ให้โอกาสคนอื่นประมูล ไปได้อีกดูกัน กรณีนี้จึงไม่เป็นการกู้ยืม แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องได้ ในประเด็นนี้คำพิพากษากฎีกาที่ 284/2516 ก็ได้วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

คำพิพากษากฎีกาที่ 1631 - 1634/2508 การ เล่นแชร์ เบี้ยหวายไม่เป็นการกู้ยืม แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องกันได้ การประมูลให้ดอกเบี้ยกันถือไม่ได้ว่าเป็นการให้ดอกเบี้ยในการกู้ยืม เป็นลักษณะการประมูลว่าใครจะให้ผลประโยชน์สูงกว่ากัน เท่านั้น มิได้กำหนดอัตราให้เรียกร้องกันได้อย่างไร ไม่อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 654¹

การ เล่นแชร์ เบี้ยหวาย เกิดขึ้นจากความตกลงกันในระหว่างผู้เล่น ซึ่งเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามก็ใช้บังคับได้

คำพิพากษากฎีกาที่ 2019/2515 การ เล่นแชร์ เบี้ยหวาย เป็นสัญญาชนิดหนึ่ง ผู้เล่นมีสิทธิเลิกสัญญา เล่นแชร์ เบี้ยหวาย เลิกกัน เพราะวงแชร์ เลิกแล้ว คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ผู้เล่นซึ่งประมูลเงินแชร์ไปได้แล้ว จำต้องส่งเงิน คืนแก่ผู้ที่ยังไม่ได้ประมูล หากไม่ยอมคืน ผู้ที่ยังไม่ได้ประมูลย่อมมีสิทธิฟ้องให้คืนเงินได้

¹ พจน์ นุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม กู้ยืม ผากทรัพย์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณกรณ, 2527). หน้า 56

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2153/2518 การ เล่นแชร์ เป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นจาก ความตกลงระหว่างผู้เล่น ไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องทำสัญญาหรือมีหลักฐาน เป็นหนังสือคง บังคับกันได้ตามหลักสัญญาทั่วไป เมื่อพฤติการณ์เป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้เล่นว่าจำเลย เป็น นายวง ตกลงยอม เป็นผู้รับผิดชอบให้เงินแก่ลูกวงที่ยังไม่ได้ประมูล (เบีย) ในเมื่อวงแชร์ล้ม นายวงก็ต้องรับผิดชอบต่อลูกวงและยังมิได้ประมูล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1327/2500 ประมวลแห่งฯ ยืมเงิน ตัวแทน หญิงมีสามี นายวงแชร์เบียห่วยออกเงินใช้หนี้แทนลูกวงที่ไม่ชำระหนี้ ไม่เป็นการกู้ยืม หุ้นส่วน หรือ พันธุ์ขันต่อ จึง เรียกเงินจากลูกวงนั้นได้ ไม่ต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือ ไม่มีกฎหมายให้หญิงมีสามีบอกล้างนิติกรรมที่ตนเองทำไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 764/2502

ประมวลแห่งฯ กู้ยืม เล่นแชร์เบียห่วย การชำระหนี้ การ เล่นแชร์เบียห่วยโดยมีข้อตกลงกันว่า หากลูกวงจะต้องส่งเงินแก่นายวงเพื่อนำส่ง แก่ลูกวงคนที่เบียแชร์ได้ และผู้เบียแชร์ได้จะต้องทำหนังสือให้คนที่ยังไม่ได้เบียแชร์ไว้ เป็น หลักฐานนั้น ความผูกพันระหว่างกันของผู้เล่นต้อง เป็นไปในทาง เล่นแชร์เบียห่วย กล่าวคือผู้ ที่ยังไม่ได้เบียแชร์ จะ เรียกร้องให้ผู้เบียแชร์ไปแล้วชำระเงินจำนวนตามหนังสือสัญญา โดย ที่ตนยังเบียแชร์ไม่ได้นั้นไม่ได้ และ เมื่อเบียแชร์ได้ ลูกวงอื่นๆ ได้ชำระเงินแก่นายวงแชร์ตาม ที่ตกลงกันไว้ดังกล่าวแล้ว ย่อมถือว่าลูกวงนั้นๆ ได้ชำระหนี้เสร็จแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 504/2507

ประมวลแห่งฯ กู้ยืม เล่นแชร์เบียห่วย ชำระหนี้ นิติกรรม อ่าพร่าง ศาลสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องถึงผู้ร้อง ห้ามมิให้ผู้ร้องชำระหนี้ตามสัญญาแก่ภริยาของจำเลย ผู้ร้องคัดค้านว่าได้ทำสัญญาให้แก่ภริยาจำเลยไว้ เพื่อ เป็นหลักฐานในการ เล่นแชร์เบียห่วย มิใช่ กู้ยืมตามธรรมดา ทั้งได้ชำระหนี้ให้แก่กันแล้ว ดังนี้ผู้ร้องนำสืบการชำระหนี้ตามวิธีการที่ตกลง กันในการ เล่นแชร์เบียห่วยได้เรียกร้องกันได้แต่อย่างใด จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ มาตรา 654

การ เล่นแชร์เบียห่วยเกิดขึ้นจากความตกลงกันในระหว่างผู้เล่น จึงเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามก็ใช้บังคับได้ แม้จะไม่เป็นการกู้ยืม จำเลยก็ไม่มีเหตุที่จะอ้างได้ว่าจำเลย ได้ทรัพย์

ไปโดยไม่มีมูลที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย กรณีไม่เป็นลามกมิควรได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 284/2516

ประมวลแห่งฯ กู้ยืม อายุความ

การเล่นแชร์หาได้มีบทบัญญัติให้ต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือไม่

เมื่อมูลหนี้เป็นหนี้สินใน เรื่องการเล่นแชร์ ซึ่งจะต้องผ่อนส่งคืน เป็นงวดๆ อันมีกำหนด เวลาแน่นอน เช่นนี้ ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 166 ซึ่งมีกำหนด อายุความเพียง 5 ปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 636/2517

ประมวลแห่งฯ กู้ยืม เล่นแชร์ เบียดเบียน ตัวแทน การสืบทายาน

โจทก์จำเลยและผู้ยื่นคดกลง เล่นแชร์กัน โดยโจทก์เป็นนายวงมีสิทธิได้รับเงินจากลูกวง คนอื่นก่อนโดยไม่ต้องประมูลและไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่ต้องเป็นผู้รวบรวมเงินจากลูกวงเอา ไปให้กับผู้ที่ประมูลได้ และผู้ประมูลได้ต้องทำสัญญาให้แก่อุทวงคนอื่นเป็นประกันการชำระหนี้ โดยมอบให้โจทก์ไว้ เพื่อเรียกเก็บเงินภายหลัง จำเลยประมูลแชร์ได้ ได้รับเงินไปแล้วและ ได้ทำสัญญาขอมอบให้โจทก์ไว้ แต่ครั้งผู้ยื่นประมูลได้ จำเลยไม่ชำระเงินโจทก์ต้องชำระแทน ไปโจทก์ก็มาฟ้อง เรียกให้จำเลยชดใช้เงินและนำสืบว่ามูลหนี้ตามสัญญาเกิดจากการ เล่นแชร์ มิใช่การยืมเงินได้

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการ เล่นแชร์นั้น ไม่ต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือที่มีการควบคุมในเรื่องการกำหนดดอกเบี้ยไว้ เป็นเรื่องความสมัครใจของผู้ที่ต้องการ เงินกองกลาง ถ้าต้องการมากก็เสียประโยชน์มาก หรือที่เรียกกันว่า "ดอก" โดยวิธี ประมูลหรือเบียด ใครกล้าให้สูงกว่าคนอื่นก็เป็นผู้ได้รับเงิน การส่งคืนเงินก็ เป็นการผ่อนชำระ เป็นงวดไม่ต้องส่งใช้คราวเดียว จึงทำให้ผู้ที่ต้องการเงินทุนรายย่อยมีความนิยมมาก เนื่องจากสามารถระดมทุนได้อย่างรวดเร็ว อาจเสียดอกเบี้ยน้อยกว่าการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน กระทำกันระหว่างพรรคพวกที่รู้จักและไว้ใจกันสามารถติดตามทวงถามได้ ส่วนหลักฐานในการ ประกันนั้นในเวลาต่อ ๆ มาการเล่นแชร์ขยายวงกว้างขึ้น ความไว้เนื้อเชื่อใจลดลง ก็อาจมี ข้อตกลงเพิ่มเติม เกี่ยวกับหลักฐานการค้ำประกัน เช่นให้ผู้ประมูลได้แล้วออกเช็คไว้เป็นประกัน

หรือทำสัญญา เงินกู้ไว้ให้ ซึ่งแม้ไม่มีหลักฐานค้ำประกันดังกล่าว เมื่อมีการฟ้องร้องคดีสู่ศาล ศาลก็ยอมรับบังคับคดีให้ ถ้าการกระทำกิจการดังกล่าว เข้าลักษณะของการ เล่นแชร์ เปียหวย ซึ่งจัด เป็นสัญญาประเภทหนึ่ง

ในเวลาต่อมา ได้พัฒนาการ เล่นแชร์ เปียหวยขึ้นมาในลักษณะของนายวงแชร์คือ เป็นบริษัท ทำให้มีผู้เกรงว่าจะเกิดความเสียหาย เช่นเดียวกับแชร์น้ำมัน กระทรวงการคลังจึง เสนอร่างพระราชบัญญัติห้ามประกอบธุรกิจการ เล่นแชร์ขึ้นมา โดยกำหนดวิธีการเข้าร่วมกิจการ "เล่นแชร์" ไว้ในร่างพระราชบัญญัติ มาตรา 4 ว่า "การเล่นแชร์" หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตั้งวงแชร์กันโดยผูกพันว่า สมาชิกวงแชร์แต่ละคนจะส่งเงินจำนวน เท่า ๆ กัน จำนวนเดียวกัน หรือ หลายจำนวนตามงวดที่กำหนด ที่คนรับภาระไว้ให้แก่รายวง หรือผู้รับผิดชอบ รวมกัน เป็นเงินก้อนเพื่อส่งมอบแก่สมาชิกวงแชร์ ซึ่งได้รับเลือกตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่วงแชร์นั้นกำหนดและหมายความรวมถึงกิจการอื่น (ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน) ตามที่กำหนดในกฎหมายด้วย

"ธุรกิจการ เล่นแชร์" หมายความว่า การเป็นนายวง หรือจัดให้มีการ เล่นแชร์ เป็น การค้าปกติ

แต่ในที่สุดร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐสภา ไม่สามารถตรา ออกมาบังคับใช้เป็นกฎหมายได้ การ เล่นแชร์ เปียหวยจึงยังไม่มีกฎหมายบังคับอยู่ถึงบัดนี้ เพราะ มีผู้เห็นว่าการ เล่นแชร์ เปียหวย ยังไม่ได้ก่อให้เกิดการเสียหายร้ายแรงต่อ เศรษฐกิจที่เกิดการ โกงกันขึ้นบ้างในบางจังหวัด เช่น ขอนแก่น ัททุง ก็สามารถป้องกันได้โดยกลไกทางธนาคาร พาณิชย

นอกจากนี้มีหนังสือของ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารที่ น.ว. 12/2498 .. ลงวันที่ 14 มกราคม 2498 เรื่องห้ามข้าราชการและพนักงานขององค์การรัฐบาล เล่นการ ลงแชร์ ดังมีสาระสำคัญอันจะนำมากล่าวได้ว่า "ด้วยกระทรวงการคลัง เสนอว่าการหาผลประโยชน์ โดยวิธีการที่เรียกกันว่า "ลงแชร์, เล่นแชร์, ประมูลแชร์, เปียแชร์" หรือเรียกอย่างอื่นก็ตาม อันมีทำนองว่า คนหมู่หนึ่ง เข้ากันจัด เป็นวงหนึ่ง ออกเงินเป็นรายเดือน ฯลฯ คนละเท่า ๆ กันรวม เข้า เป็น เงินกองทุนกลาง แล้วผลัดกันชักกองทุนนั้นไปใช้สอยโดยเสียดอกเบี้ยถ้อยคำตามที่ใคร

จะเป็นผู้ประมูลให้ดอก เบี้ย เป็นอัตราสูงสุดประจำเดือน (หรือระยะเวลาหนึ่งๆ) นั้น บัดนี้ มีข้าราชการและพนักงานขององค์การรัฐบาลนิยมแพร่หลายกันขึ้นอีก การที่ข้าราชการไปร่วม วิธีการเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดหนี้สินขึ้นได้ เพราะได้ใช้เงินเดือนไปลงทุน และเมื่อประมูลดอก เบี้ย สูงเพื่อให้ได้เงินไปใช้สอยแล้วใน เดือนต่อไปก็ย่อมจะขาดแคลนเงินสำหรับใช้สอย อันจะก่อให้เกิดคอร์รัปชันขึ้นได้ง่าย จึงเห็นควรห้ามข้าราชการและพนักงานขององค์การรัฐบาล เล่นการ ลงแชร์เสีย โดยปฏิบัติดังนี้ สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้เล่นร่วมนั้นควรห้ามทันที ส่วนผู้ที่เล่นร่วมอยู่ แล้วให้ผู้บังคับบัญชาสั่งให้มาจดทะเบียนและแจ้งกำหนด เวลาที่จะ เสร็จสิ้นการเล่นร่วมของวง หนึ่งๆไว้ เมื่อถึงกำหนดที่รับจดทะเบียนไว้ก็ให้ยุติโดยเด็ดขาด จึงเสนอไป เพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 5 มกราคม ศกนี้ ลงมติเห็นชอบด้วย และ ให้นำปฏิบัติตามที่กระทรวงการคลัง เสนอ

จึงขอยืนยันมา เพื่อสั่งการและถือปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ได้แจ้งให้ผู้ว่าราชการภาคและ ผู้ว่าราชการจังหวัดต่างๆ ทราบด้วยแล้ว

จากหนังสือดังกล่าวนี้ทำให้เห็นว่า การ เล่นแชร์ เป็นที่นิยมของประชาชนและข้าราชการ ทั่วไปมาก จนผู้บังคับบัญชาเกิดความห่วงใย เกรง เกิดหนี้สิน รวมทั้งทุจริตต่อหน้าที่ได้ ส่วนประชาชน ไม่มีกฎหมายและระ เบียบได้ห้ามไว้

เพราะความนิยมการเล่นแชร์ เบี้ยหวยกันทั่วไปทั้งในหมู่พ่อค้าประชาชนข้าราชการ จึงเป็นช่องทางให้มีผู้เอาคำว่าแชร์มาใช้ ประกอบกิจการชนิดหนึ่งโดยนำคำว่า น้ำมันรถยนต์ หรือซึ่งบุคคลผู้ประกอบกิจการต่อท้าย จนมีผู้นิยม เข้าร่วมกิจการจำนวนมาก เพราะบางราย เข้าใจว่า เป็นวิธีการ เดียวกันกับการ เล่นแชร์ เบี้ยหวย รวมทั้ง เป็นความนิยมกันมาแต่เดิม ซึ่งวิธีการ ประกอบกิจการดังกล่าวนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงในตอนต่อไป

นอกจากนี้ก็มีคำอธิบายกฎหมาย เกี่ยวกับแชร์ ซึ่งศาสตราจารย์หลดคำรจศิริ สง่า ดวงอัมพร อธิบายไว้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จึงขอยกมากล่าวโดยละเอียดดังต่อไปนี้¹

¹ พ.ต.อ.สง่า ดวงอัมพร, คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับแชร์ การสอบสวนและดำเนินคดีพร้อมด้วยหลักการใช้เช็ค ตัวอย่างและคำพิพากษาศักดิ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แม่บ้าน การเรือน, 2519), หน้า 324 - 328

ความหมาย การเล่นแชร์เบี้ยหวาย เป็นข้อตกลงระหว่างบุคคลหลายคนซึ่งเรียกว่า ผู้เล่นแชร์เบี้ยหวาย ตกลงกันออกเงินจำนวนหนึ่ง เรียกว่า เงินทุนหรือต้นเงิน เพื่อชำระให้แก่บุคคล ซึ่งมีสิทธิได้รับเงินไปก่อน เพราะเหตุที่เป็นผู้ประมูลแชร์ได้ตามระยะเวลาและวิธีการที่ตกลงกำหนด กันไว้ โดยผู้เล่นแชร์ที่ได้รับเงินไปแล้วตกลงว่าจะใช้ต้นเงินคืนแก่ผู้เล่นแชร์ที่ได้รับเงินในงวด ค่อยๆไป หมุนเวียนกันไปจนกว่าผู้เล่นแชร์คนสุดท้ายจะมีสิทธิได้รับต้นเงินและค่าตอบแทนคืนจากผู้ เล่นแชร์คนก่อนๆ ซึ่งได้รับเงินทุนหรือต้นเงินไปแล้ว

ผู้เล่นแชร์คนใดจะมีสิทธิได้รับเงินก่อนนั้น อาจกระทำได้หลายวิธี เช่น

การประมูล ผู้เล่นแชร์คนใดประสงค์ที่จะได้รับเงินไปก็จะต้องกำหนดจำนวนเงิน ที่จะจ่ายให้แก่ผู้เล่นแชร์คนอื่น เพื่อเป็นค่าตอบแทนที่ตนจะได้รับเงินทั้งหมดนั้นไป ผู้ใดเป็นผู้กำหนด เงินค่าตอบแทนสูงที่สุด ก็มีสิทธิได้รับเงินทั้งหมดนั้น

ค่าตอบแทนที่ผู้เล่นแชร์ตกลงจะให้แก่ผู้เล่นแชร์คนอื่นหลังจากที่ตนประมูลแชร์ได้นั้น อาจจะเป็น เงินจำนวนหนึ่งที่ต้องจ่ายเพิ่มสมทบ เข้ากับต้นเงินซึ่งตกลงจะชำระให้แก่ผู้ประมูลได้ ในภายหลัง เป็นประจำทุก ๆ งวด การประมูลแชร์โดยให้ค่าตอบแทนตามวิธีนี้นิยม เรียกกันว่า "ดอกตาม" หรืออาจประมูลแชร์ให้ค่าตอบแทนด้วยวิธีคิดหักลดอัตราค่าตอบแทนนั้นออกจากต้นเงิน ที่ตกลงชำระกัน โดยผู้เล่นแชร์ที่ประมูลได้จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งจากผู้เล่นแชร์คนอื่น เท่ากับ ต้นเงินหักด้วยเงินค่าตอบแทนที่ตนประมูลได้ การประมูลแชร์ให้ค่าตอบแทนตามวิธีการที่กล่าวนี้นิยม เรียกกันว่า "ดอกหัก"

การจับฉลาก วิธีนี้ไม่ต้องจ่ายเงินที่เป็นค่าตอบแทนหากแต่ใช้วิธีจับฉลากแทน ผู้ใดจับฉลากได้ก็มี สิทธิได้รับเงินทุนหรือต้นเงินไป

ตามปกตินิยม เล่นแชร์กันโดยวิธีประมูลกำหนด เงินค่าตอบแทนให้แก่กันดังกล่าวแล้ว

เงินค่าตอบแทนนี้โดยทั่ว ๆ ไป เรียกกันว่า "ดอกเบี้ย" คำว่าดอกเบี้ยในที่นี้หาใช่เป็นดอก เบี้ย ตามความหมายของกฎหมายไม่ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

ตัวอย่างที่ 1

วงแชร์วงหนึ่งมีผู้เล่น 10 คน กำหนดประมูลแชร์ครั้งแรกในวันที่ 1 มกราคม 2519 และครั้งต่อ ๆ ไปทุก ๆ เดือน โดยกำหนดในวันที่ 1 ของเดือนต่อ ๆ ไป กำหนดคืนเงินทุนมือละ 10,000 บาท การเบียดแชร์ครั้งแรก คนที่หนึ่งประมูลได้โดยให้ค่าตอบแทนในอัตรา 200 บาท ซึ่งเป็นอัตราสูงกว่าผู้เล่นแชร์คนอื่นประมูล ผู้เล่นแชร์คนแรกได้รับเงินจากผู้เล่นแชร์คนอื่น ๆ มาในวงเงินคนละ 10,000 บาทเต็ม ผู้เล่นแชร์คนที่ 1 มีหน้าที่ต้องส่งใช้คืนเงินแก่ผู้เล่นแชร์คนอื่น ๆ ที่ประมูลได้ในงวดเดือนต่อ ๆ ไปทุกเดือน ๆ ละ 10,000 บาท และค่าตอบแทนอีก 200 บาท รวมเดือนละ 10,200 บาท ทุก ๆ เดือน จนกว่าจะถึงผู้เล่นคนสุดท้ายเป็นผู้มีสิทธิรับเงิน

การจ่ายเงินแชร์ตามวิธีนี้เป็น การจ่ายรวมทั้งคืน เงินหรือ เงินทุนรวมกับค่าตอบแทนให้ผู้เล่นแชร์ที่ประมูลได้ในงวดต่อ ๆ ไป การให้ค่าตอบแทนวิธีนี้นิยมเรียกกันว่า "ดอกตาม"

ตัวอย่างที่ 2

การเล่นแชร์ตามวิธีการทำนองเดียวกับตัวอย่างที่ 1 แต่มีข้อตกลงกันว่า เมื่อผู้ใดประมูลค่าตอบแทน เป็น เงินสูงสุดยอม เป็นผู้ประมูลได้ แต่กำหนดวิธีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประมูลแชร์ได้โดยวิธีหัก เงินค่าตอบแทนออกจาก เงินต้นหรือ เงินทุน ผู้เล่นแชร์คนอื่นจะต้องชำระ เงินให้แก่ผู้ประมูลได้ดังนี้ คือ

ตามตัวอย่างที่ 1 เมื่อผู้เล่นคนที่ 1 ประมูลค่าตอบแทนสูงสุดได้ 200 บาท ลูกแชร์คนอื่น ๆ คงชำระคืนเงินให้แก่ผู้ประมูลได้โดยหักค่าตอบแทน 200 บาท ไว้จากคืนเงิน 10,000 บาท คงจ่ายให้ผู้ประมูลได้เพียงคนละ 9,800 บาท เท่านั้น แต่ผู้ประมูลได้มีหน้าที่ต้องส่งใช้เงินให้ผู้อื่นซึ่งจะประมูลได้ในงวดต่อ ๆ ไปเต็มจำนวน 10,000 บาท ทุก ๆ งวด จนกว่าจะถึงผู้เล่นคนสุดท้ายมีสิทธิได้รับเงินนั้น การให้ค่าตอบแทนวิธีนี้นิยม เรียกกันว่า "ดอกหัก"

การเล่นแชร์ เบี้ยหวัดด้วยวิธีประมูลค่าตอบแทนแล้วส่ง เงินคืนโดยให้ค่าตอบแทน ตามตัวอย่างที่ 1 และ 2 ข้างต้นนี้ ย่อมจะต้องหมุนเวียนผลัด เปลี่ยนกันประมูลแชร์แล้ว ส่งใช้คืนเงินและค่าตอบแทนทุก ๆ งวดโดยวิธีการเช่นเดียวกัน เว้นแต่ในงวดสุดท้ายเท่านั้น ที่ผู้มีสิทธิได้รับคืนเงินและค่าตอบแทนจากผู้เล่นแชร์คนก่อน ๆ มีสิทธิได้รับเงินนั้น โดยไม่ต้อง มีการประมูลกันอีกแต่อย่างใด

การเล่นแชร์นั้น โดยปกติต้องมีหัวหน้าควบคุมรับผิดชอบในการชำระหนี้ของวง แชร์เรียกว่า หัวหน้าวงแชร์ หรือ นายวงแชร์ ผู้เล่นแชร์คนอื่น ๆ เรียกว่า ลูกวง นายวงแชร์ต้องรับผิดชอบต่อลูกวงซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการเล่นแชร์ เช่น เมื่อถึง คราวลูกวงแชร์คนใดมีสิทธิที่จะได้รับเงินแล้ว แต่ไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกวงแชร์คนอื่น ๆ หรือผู้ที่ตนได้ชำระ เงินแชร์ให้แล้ว นายวงแชร์จะต้องรับผิดชอบติดตามเรียก เก็บเงินแชร์ ให้แก่ผู้มีสิทธิ มิฉะนั้นนายวงต้องรับผิดชอบชดเชยเงินนั้น แก่ลูกวงผู้มีสิทธิได้รับคืนเงินและค่า ตอบแทนทุกคน

เนื่องจากหัวหน้าวงแชร์ต้อง เป็นผู้รับผิดชอบ ในหนี้สินของลูกวงแชร์ดังกล่าวแล้ว ตามปกติจึงนิยมให้สิทธิแก่นายวง เป็นผู้รับคืน เงินหรือ เงินทุน ไปก่อน เป็นคนแรก โดยในงวดต่อ ๆ ไปนายวงแชร์ไม่ต้องใช้ค่าตอบแทนแก่ลูกวงคนอื่น ๆ . เพียงแต่ส่งใช้คืนเงินหรือ เงินทุนแก่ ผู้เล่นแชร์ที่มีสิทธิได้รับเงินทุกงวดจนกว่าจะถึงคนสุดท้าย นอกจากนี้ คืนเงินที่จะจ่ายให้แก่ นายวง นายวงอาจกำหนดสูงกว่าคืนเงินที่ลูกวงจะต้องชำระกันต่อไปได้ด้วย เช่น วงแชร์กำหนดคืน เงินหรือ เงินทุนในระหว่างลูกวงไว้มีอยู่ละ 10,000 บาท แต่นายวงอาจ ตกลงกับลูกวงว่า เงินสำหรับนายวงจะได้รับ เป็นมือแรกกำหนดจำนวนไว้ 20,000 บาท ลูกวงจะต้องชำระให้นายวงคนละ 20,000 บาท นายวงต้องใช้คืนแก่ลูกวงในงวดต่อไป งวดละ 20,000 บาท ส่วนในระหว่างลูกวงก็ชำระกันในจำนวนคืนเงินงวดละ 10,000 บาท เป็นต้น

ผลของกฎหมาย การเล่นแชร์เบี้ยหวัดนั้น มีปัญหาว่าผู้เล่นแชร์เบี้ยหวัดมีนิติ สัมพันธ์หรือมีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบกันตามกฎหมายเพียงใด ข้อตกลงในการเล่นแชร์ เป็นสัญญาใช้บังคับกันได้ตามกฎหมายหรือไม่ การเล่นแชร์เป็นสัญญาคู่ยืมหรือไม่ ค่าตอบแทน ที่ตกลงให้แก่กันนั้น ถ้ามีจำนวนเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จะถือว่าเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา อันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราหรือไม่ การเล่นแชร์เป็น

การพนันชั้นต่อซึ่ง เรียกร่องให้ชำระหนี้ได้หรือไม่ ข้อตกลงหรือสัญญาในการเล่นแชร์
 จำ เป็นจะต้องทำ เป็นหนังสือหรือมีหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นหนังสือลงลายมือชื่อ
 ผู้ต้องรับผิดไว้ เป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้หรือไม่ ฯลฯ

ตามปัญหาดังกล่าว เมื่อพิจารณาตามคำวินิจฉัยจากคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ
 ข้างต้นแล้ว พอสรุปปัญหาข้อกฎหมายได้ ดังต่อไปนี้

การเล่นแชร์ไม่ใช่การกู้ยืมธรรมดา สัญญาการเล่นแชร์มิได้มีบทบัญญัติให้ต้องมี
 หลักฐาน เป็นหนังสือ จึงไม่ต้องทำ เป็นหนังสือหรือมีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับ
 ผิดก็ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

การทำหนังสือ เป็นสัญญาที่ยึดกันในการเล่นแชร์ ไม่ใช่เรื่องกู้ยืมธรรมดา
 จึงจะนำบทบัญญัติเกี่ยวกับการกู้ยืม เงินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ
 มิได้

การเล่นแชร์ไม่ เป็นการพนันชั้นต่อ จึงฟ้องร้องให้บังคับชำระหนี้ได้

สัญญาการเล่นแชร์ เป็นสัญญาที่ชอบด้วยกฎหมาย หนี้ซึ่งเกิดจากการการเล่นแชร์
 จึง เป็นหนี้ที่ชอบและ เรียกร่องให้ชำระหนี้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

เงินค่าตอบแทนที่ผู้ประมูลแชร์ได้ตกลงชำระให้แก่ผู้วางแชร์ แม้จำนวนเงิน
 ค่าตอบแทนนี้จะสูง เท่าใดก็ไม่ถือว่าเป็นการให้ดอกเบี้ยในการกู้ยืม แต่เป็นการประมูลกันว่า
 ใครจะให้ประโยชน์สูงกว่ากันเท่านั้น และกฎหมายมิได้กำหนดอัตราให้เรียกร้องกันได้
 อย่างใด จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และไม่อยู่
 ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติห้าม เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

การเล่นแชร์ เบียดหยมวิธีวิธีการอย่างไร วิธีการชำระหนี้ตกลงกันในการเล่น
 แชร์ เบียดหยมมืออย่างไร และจะได้มีการชำระหนี้ตามวิธีการที่ตกลงในการเล่นแชร์ เบียดหยม
 แล้วหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่น่าสืบได้

การเล่นแชร์ เบียดหยมมิได้มีบทบัญญัติให้ต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือ ฉะนั้นข้อนำสืบ
 ของคู่ความ จึงไม่ เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไข เอกสารอันต้องห้ามตามประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

มูลหนี้อื่นเกิดจาก เรื่อง เล่นแชร์ เบียดหายซึ่งต้องผ่อนส่งคืน เป็นงวด ๆ แล้ว
แต่จะตกลงกัน สิทธิเรียกร้องคืนเงินคืน เป็นงวด ๆ อันมีกำหนดเวลานั่นเอง ต้องบังคับ
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 166 ซึ่งมีการกำหนดอายุความ 5 ปี

การเล่นแชร์ เบียดหาย เป็นสัญญาชนิดหนึ่ง กล่าวคือ ลักษณะความตกลงเข้า
หลักเกณฑ์ในเรื่องสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ลักษณะ 2
กล่าวคือ มีคำเสนอและคำสนอง จัดอยู่ในประเภทสัญญาสามัญ เนื่องจากไม่เข้าอยู่ใน
ลักษณะ เอกเทศสัญญาทั้ง 23 ลักษณะ ในบรรพ 3

5- การเล่นแชร์ลูกโซ่ คือ การร่วมกิจการอาศัยเงินลงทุนจำนวนไม่มากนัก แต่
อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ดำเนินการชี้ชวนว่าผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นมี เป็นจำนวนสูงมาก จึงมีผู้เข้าร่วม
กิจการเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยที่พอมีความสามารถหาเงินมาร่วมลงทุนได้
และสามารถหาสมาชิกได้เป็นจำนวนมาก เพื่อให้เพิ่มขยายขอบเขตกิจการให้กว้างขวาง ซึ่ง
เป็นความประสงค์ของผู้ดำเนินการ

แชร์ลูกโซ่ เป็นกิจการเงินนอกระบบอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้วิธีจัดคิวเงินแบบ
เงินค่อเงิน ค่อกันเป็นลูกโซ่ โดยมีระยะเวลาสั้นสุดสำหรับสมาชิกคนหนึ่ง ๆ หรือเรียกกันว่า
โครงการหาสมาชิกค่อ เนื่องแบบลูกโซ่

ตัวอย่าง คำชักชวนของผู้ดำเนินการรายหนึ่งอ้างว่า ผู้เล่นลงทุนเพียง
400 บาท จะได้รับผลตอบแทนสูงถึง 2,000% หรือ 8,000 บาท ในเวลาประมาณ 50 วัน
หรือคิดเป็นอัตราดอกเบี้ยประมาณ 14,400% ต่อปี โดยมีวิธีการเล่น คือ

ก. นาย ก. ซื้อแบบฟอร์มแผ่นรายชื่อ 1 ชุด ราคาชุดละ 100 บาท จากผู้เล่น
คนก่อนหรือจากบริษัทผู้ดำเนินการ ซึ่งในแบบฟอร์มจะมีรายชื่อผู้เล่นลำดับที่ 1 รายชื่อผู้เล่น
ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 โดยเว้นช่องลำดับที่ 4 ไว้ให้นาย ก. กรอกชื่อและที่อยู่ส่งให้บริษัท
ผู้ดำเนินการ

ข. นาย ก. ซื้อตั๋วแลกเงินไปรษณีย์ ไปรษณีย์ธนาคาร หรือเช็คของชวัญ
ธนาคาร ฉบับละ 100 บาท รวม 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 ส่งจ่ายให้ผู้เล่นลำดับที่ 1 ฉบับที่ 2 ส่งจ่าย
ให้ผู้เล่นลำดับที่ 2 และฉบับที่ 3 ส่งจ่ายให้บริษัทผู้ดำเนินการ รวมจ่ายเป็นเงิน 300 บาท
นาย ก. ต้องถ่ายเอกสารการส่งจ่ายให้ผู้เล่นลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ให้บริษัทผู้ดำเนินการ

ค. เมื่อบริษัทผู้ดำเนินการ ตรวจสอบหลักฐานการจ่ายเงินแล้ว จะส่งแบบฟอร์มให้ นาย ก. 4 ชุด ซึ่งมีชื่อ นาย ก. เป็นผู้เล่นลำดับที่ 3 นาย ก. จะต้องจำหน่ายแบบฟอร์มทั้ง 4 ชุด ให้ผู้เล่นคนอื่นซึ่งนาย ก. จะมีสิทธิได้รับเงินจากการจำหน่าย 400 บาท เท่ากับ นาย ก. ได้รับทุนคืน

ง. ผู้เล่นสั่งซื้อแบบฟอร์มจาก นาย ก. ทั้ง 4 คน จะต้องดำเนินการเช่นเดียวกับนาย ก. ตาม 1, 2 และ 3 ในแบบฟอร์มที่บริษัทผู้ดำเนินการออกให้แก่ผู้เล่นที่ซื้อแบบฟอร์มคือจากนาย ก. จำนวน 16 คน จะมีชื่อนาย ก. อยู่ในลำดับที่ 2 ซึ่งทำให้นาย ก. มีสิทธิได้รับเงินจากผู้เล่น 16 คนนั้น คนละ 100 บาท รวมเป็นเงิน 1,600 บาท

จ. จากผู้เล่น 16 คน ในสายของนาย ก. จะต้องหาผู้เล่นค่ออีก 4 คน รวมเป็น 64 คน นาย ก. จึงมีชื่อในลำดับที่ 1 และมีสิทธิได้รับเงินจากผู้เล่น 64 คนนั้น คนละ 100 บาท รวมเป็นเงิน 6,400 บาท

ฉ. ถ้าผู้เล่นรายใดเลิกเล่น หรือไม่ส่งเงินครบวงจร นาย ก. ก็อาจได้รับเงินไม่ถึง 8,000 บาท ในขณะที่บริษัทผู้ดำเนินการได้รับจากผู้เล่นทุกราย รายละ 100 บาท กล่าวคือ $1 \text{ (นาย ก.)} \neq 4 \neq 16 \neq 64$ เท่ากับ 85 คน เป็นเงิน 8,500 บาท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง ตารางแสดงจำนวนสมาชิกและรายได้ของผู้เล่นและผู้ดำเนินกิจการ จำนวนสมาชิก และรายได้ของบริษัท

จำนวนรอบ	จำนวนสมาชิกที่เคยเกี่ยวข้องทั้งหมด	จำนวนสมาชิกใหม่ในรอบที่ n	จำนวนสมาชิกที่ได้ทุนคืน 400 บาท	จำนวนสมาชิกที่ได้กำไร 1,600 บาท	จำนวนสมาชิกที่ได้กำไร 8,000 บาท	รายได้ของบริษัท
n	$\sum_{j=0}^{n-4} 4$ ราย	4 ราย	$n - 1$ ราย	$n - 2$ ราย	$n - 3$ ราย	$100 (\sum_{j=0}^{n-4} 4)$ บาท ¹
3	85	64	16	4	1	8,500
4	341	256	64	16	5	34,100
5	1,365	1,024	256	64	21	136,500
6	5,461	4,096	1,024	256	85	546,100
7	21,845	16,384	4,096	1,024	341	2,184,500
8	87,381	65,536	16,384	4,096	1,365	8,738,100
9	349,525	262,144	65,536	16,384	5,461	34,952,500
10	1,398,101	1,048,576	262,144	65,536	21,845	139,810,100
15	1,431.7 ล้าน	1,073.7 ล้าน	268.4 ล้าน	67.1 ล้าน	22.3 ล้าน	143,165.5 ล้าน
20	1.47 ล้านล้าน	1.1 ล้านล้าน	2.75 แสนล้าน	6.9 หมื่นล้าน	2.3 หมื่นล้าน	147 ล้านล้าน

ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการประกอบกิจการนี้คือ บริษัทผู้ดำเนินการ เพราะผู้เล่นทุกคนจะต้องส่งเงินให้แก่บริษัทผู้ดำเนินการรายละ 100 บาท ซึ่งเมื่อใช้สูตรคณิตศาสตร์คำนวณออกมาแล้วจะมีรายได้ถึง 2,184,500 บาท เมื่อดำเนินกิจการถึงในรอบที่ 7 ซึ่งกิจการแผ่ขยายมากเท่าใด ก็จะได้กำไรมากเป็นทวีคูณโดยไม่ต้องมีภาระรับผิดชอบต่อการขาดทุนของผู้เข้าร่วมเล่นเลย มีผู้ใช้สูตรทางคณิตศาสตร์¹ คำนวณออกมาว่าหากผู้ร่วมเล่นแชร์ลูกใช้ทุกคน

¹ กลุ่มศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเงินธรรมศาสตร์, "แชร์ลูกใช้ : อีกรูปแบบหนึ่งของเงินนอกระบบ", นิตยสารการทำเรื่อง : 31.

ปฏิบัติตามกติกาที่บริษัทผู้ค้า เน้นการกำหนดไว้ทุกประการโดยไม่ชักช้า และมีความสามารถในการหาสมาชิกเพิ่มขึ้นตามจำนวนที่ระบุไว้ จะมีผู้ที่ได้เงินกำไร 8,000 บาท นั้นมีเพียง 1.56% ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้ทุนคืนเลย และจะต้องคอยหาสมาชิกใหม่ ซึ่งจะเกิดความเสียหายและขาดทุนในการเล่นแชร์ลูกโซ่เป็นจำนวนมากถึง 75% โดยกิจการขยายแผ่กว้างไปเท่าใด ยังมีผู้ได้รับความเสียหายขาดทุนมากเท่านั้น

6. แชร่น้ำมัน คือวิธีการที่บุคคลหรือคณะบุคคล ขอกู้ยืมเงินจากประชาชนทั่วไป โดยกำหนดวิธีการว่าผู้ประกอบกิจการการรับกู้ยืมเงินจากประชาชนทั่วไป โดยไม่จำกัดบุคคล และวงเงินเพื่อนำไปลงทุนค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งได้รับผลประโยชน์ตอบแทน และเป็นผลกำไรแน่นอนและสูงมาก โดยกำหนดจำนวนเงินกู้ยืมจากประชาชนเป็นจำนวนเท่ากับราคาน้ำมันเชื้อเพลิง 1 คันรถบรรทุก คือ 160,500 บาท ผู้ให้กู้ยืมจะต้องเสียค่าอากรและค่าลงทะเบียน 100 บาท ค่าการตลาด 200 บาท รวมเป็นเงินลงทุนคืนละ 160,800 บาท จะให้กู้ยืมก็คันรถก็ได้ หรือจะให้กู้ยืมเพียงครึ่งคันรถ คือ 80,250 บาท หรือหนึ่งในสี่คันรถ (1 ล้อ) คือ 40,124 บาท โดยผู้กู้จะให้ผลประโยชน์ร้อยละ 6.5 ต่อเดือน (ร้อยละ 78 ต่อปี) ทุกเดือนแน่นอน โดยจะออกสัญญากู้ยืมเงินหรือออกเช็คไว้เป็นหลักฐานอีกด้วย ในเดือนธันวาคมทุกปีผู้กู้จะหักเงินเป็นจำนวนร้อยละ 4 ของจำนวนเงินผลประโยชน์ที่ได้ในปีนั้นไว้ เสียภาษีการค้าให้กรมสรรพากร และหักค่าเด็กบีมไว้อีกเดือนละ 100 บาท ตามจำนวนเดือนที่นำเงินมาให้กู้ยืม โดยหักออกจากเงินผลประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ยืมเงินได้รับสำหรับ เดือนธันวาคม

ปรากฏว่าได้มีผู้นำเงินมาให้ผู้ประกอบกิจการกู้กันเป็นจำนวนมาก โดยผู้กู้ได้ทำสัญญาไว้ให้และจ่ายเงินผลประโยชน์ให้ตลอดมาเป็นจำนวนมากดังกล่าว ซึ่งสูงกว่าสถาบันการเงินต่าง ๆ จ่ายดอกเบี้ยให้กับผู้นำเงินมาฝาก จึงมีคนเป็นจำนวนมากพากันนำเงินมาให้ผู้ประกอบกิจการกู้ แต่ผู้ประกอบกิจการดังกล่าว ก็มีได้มีการเปิดเผยวิธีการดำเนินกิจการที่แท้จริงว่าค้าขายอย่างไร จนในที่สุดผู้มีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการค้าขายระหว่างประเทศเห็นว่า กิจการที่ผู้กู้เงินจากประชาชนมาเป็นจำนวนมากนั้น น่าจะมีใช้เป็นการค้าขายน้ำมันเสียแล้ว เนื่องจากเมื่อมีการตรวจสอบแล้วไม่มีหลักฐานยืนยันได้ว่าเอาไปค้าขายน้ำมันจริงรวมทั้งผู้ประกอบกิจการก็ไม่ยอมเปิดเผยวิธีการหรือมีหลักฐานแสดงถึงกิจการของตนได้ จากข้อสังเกตง่าย ๆ ว่า บริษัทค่าน้ำมันใหญ่ ๆ ที่ทำการค้าน้ำมันระหว่างประเทศยังไม่สามารถทำกำไรได้มากมายขนาดนี้ และต่างพากันลงความเห็นว่าการดังกล่าวนี้น่าจะเป็นกิจการเงินค่อเงิน

หรือเกมส์ปรัมปม หรือการจัดคิวเงิน ซึ่งได้แก่วิธีการโยกย้ายเงิน ไม่ได้มีการนำเงินไปลงทุน หรือปล่อยกู้แต่อย่างไร

"กิจการเงินต่อเงิน" หมายความว่า การรับฝากเงินเพื่อใช้เงินส่วนใหญ่ที่ผู้รับฝาก ได้รับมาชำระดอกเบี้ยหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นหรือคืนเงินให้แก่ผู้ฝาก และการรับฝากเงิน รายอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันโดยกระทำการสืบเนื่องกันไป¹

"การจัดคิวเงิน" คือวิธีการโยกย้ายเงินโดยไม่ได้นำไปลงทุนหรือปล่อยกู้ แต่อย่างไร แต่เงินที่คนระดมมาได้จ่ายกลับเป็นดอกเบี้ยให้กลับผู้ให้กู้เงินรายนั้นหรือรายอื่น²

ฉะนั้น ผู้ประกอบกิจการจึงต้องหาสมาชิกเพิ่มขึ้นใหม่เรื่อย ๆ ไป เมื่อใดที่ไม่สามารถหาสมาชิกเพิ่มได้กิจการดังกล่าวก็ล้มเลิกไป ผู้ที่เข้าเล่นก่อนจะเป็นผู้ได้กำไร ผู้เล่น รายท้าย ๆ จะเป็นผู้เสียผลประโยชน์ ถ้ามีเป็นจำนวนมากก็จะเกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ ของประเทศ เพราะเงินดังกล่าวมิได้มีการนำไปลงทุนในทางการค้า หรือพัฒนาประเทศแต่ อย่างใด ความเสียหายดังกล่าวนี้ได้กล่าวมาแล้วในบทแรก

ความนิยมของประชาชนที่มีต่อแชร์น้ำมัน มีผู้นำเงินมาให้ผู้ดำเนินกิจการผู้เป็น จำนวนสูงมากเพราะว่าได้รับผลประโยชน์จริง โดยไม่ทราบหรือสนใจว่าผู้ประกอบกิจการ นำเงินของตนไปกระทำกิจการใดกันแน่

เหตุที่ผู้สามารถทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความเชื่อถือคือ การที่สามารถจ่าย ดอกเบี้ยได้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะเงินที่ถูกไปสามารถนำมาจ่ายดอกเบี้ยได้นานหลาย เดือน โดยมีนักเศรษฐศาสตร์สามารถคำนวณระยะเวลาการหมุนเวียนจำนวนเงินดังกล่าวมาได้ ดังนี้

¹ ปรีชา สุวรรณทัต, "พระราชกำหนดกิจการเงิน เป็นภัยต่อเศรษฐกิจ", นสพ. ส่องนำลด ปีที่ 4 ฉบับที่ 185 (20 - 27 กันยายน 2527) : 24.

² กลุ่มคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์, "แชร์ ชม้อยกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ", วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2527) : 166 - 177.

ตัวอย่าง เช่น หากมีสมาชิกคนแรกนำเงินมาให้ผู้ดำเนินกิจการกู้เป็นเงิน 160,000 บาท โดยมีการตกลงจ่ายดอกเบี้ยให้ร้อยละ 6 ต่อเดือน แม้ผู้ดำเนินกิจการจะไม่ต้องหาสมาชิกใหม่ แต่เอาเงินจำนวนดังกล่าวทยอยจ่ายคืนไปเป็นจำนวนเงิน 9,600 บาทต่อเดือน กิจการก็สามารถดำเนินอยู่ได้ถึง 1 ปี 4 เดือน จึงจะล้ม จึงเป็นมูลเหตุให้มีผู้พากันหลงเชื่อนำเงินมาให้กู้ยืมเพื่อดำเนินกิจการกันมากมาย

7. กิจการแชร์ที่ใช้ชื่ออย่างอื่นที่มีวิธีการเช่นแชร์น้ำมัน เช่น "แชร์รถยนต์" "แชร์ชาเตอร์" "แชร์นกแก้ว" โดยผู้ประกอบกิจการ ทำการจดทะเบียนตั้งบริษัทอย่างถูกต้องตามกฎหมายทำการประกอบกิจการโดยชอบเช่นกัน แต่ขณะเดียวกันเจ้าของกิจการก็ประกาศโฆษณาชักชวนให้ประชาชนทั่วไปมาร่วมลงทุน โดยจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงมาก เช่นเดียวกับ "แชร์น้ำมัน" จนน่าเชื่อว่ากิจการดังกล่าวคงจะเป็นการหลอกลวงประชาชนมากกว่า เนื่องจากกิจการดังกล่าว คงไม่สามารถให้ผลประโยชน์ตอบแทนมากมายเช่นที่กล่าวอ้าง

8. กิจการธุรกิจเงินทุนประเภทที่ไม่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงการคลัง โดยมีวิธีการตั้งเป็นสถาบันการเงินรับฝากเงิน เช่นธนาคาร หรือที่เรียกว่า "ทรัสต์" หรือ"ทรัสต์เถื่อน"¹

3. เงินนอกระบบในต่างประเทศ

3.1 ประวัติความเป็นมา

ในต่างประเทศหลายประเทศ มีการประกอบกิจการเงินนอกระบบมาก่อนเป็นเวลานาน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา² คานาดา, ญี่ปุ่น, สเปน ยกตัวอย่างเช่น ในเมืองบอสตันประเทศสหรัฐอเมริกา นายชาร์ลส์ ปองซี ได้จัดตั้งบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขึ้น เมื่อปลายปี ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2463) โดยโฆษณาว่าผู้ใดนำเงินมาฝากไว้ครบ 45 วัน จะได้รับผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยร้อยละ 50 ถ้าฝากครบ 90 วัน จะได้รับดอกเบี้ยร้อยละ 90 โดย

¹ พิเศษ เสตเสถียร, "อวสาน ของทรัสต์เถื่อน", กฎหมายธุรกิจ ทนายประจำบ้าน และสำนักงาน ปีที่ 2 ฉบับที่ 23 (มกราคม 2530) : 79.

² เศษสตางค์, "อวสานของขบวนการแชร์", ธุรกิจที่ดิน ปีที่ 3 ฉบับที่ 28 (2528)

อ้างว่านำไปแก๊งกำไรอัตราแลกเปลี่ยน เมื่อมีผู้สอบถามรายละเอียดจำนวนมากเข้า นายชาร์ลส์ก็อ้างว่าไม่สามารถเปิดเผยรายละเอียด เพราะจะมีผู้เอาอย่าง

การที่นายชาร์ลส์ ให้ออกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนสูง ล่อใจให้มีผู้นำเงินมาฝากเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว เริ่มจากลูกค้าเพียง 15 คน จำนวนเงิน 900 ดอลลาร์ ต่อมาระยะเวลาเพียง 1 ปี ลูกค้าเพิ่มเป็น 30,000 คน จำนวนเงินเพิ่มเป็น 10 ล้านดอลลาร์ จนเมื่อลูกค้าเกิดความไม่ไว้วางใจพากันไปถอนเงินก็จ่ายคืนให้ไม่ได้ทั้งหมด คงจ่ายคืนเพียงคนละ 12 เซนต์คือ 1 ดอลลาร์ ที่นำไปฝาก ในที่สุดนายชาร์ลส์ ปองซีก็ถูกฟ้องล้มละลาย และถูกดำเนินคดีฐานฉ้อโกง

3.2 วิธีการระดมเงินนอกระบบของต่างประเทศ

3.2.1 แชร่ลูกโซ่ หรือ เกมส่ลูกโซ่ มีวิธีการประกอบกิจการปรากฏรายละเอียดจากบทความในหนังสือพิมพ์ของประเทศ CANADA ชื่อ THE BRUNSWICKAN "CHRISTMAS CHEER PROGRAM ILLGAL "NOVEMBER 1, 1985 Page 5 คือกิจการนี้ทำเป็นจดหมายชักชวนนักเรียน นักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย NEW BRUNSWICK ว่าลงทุนเริ่มแรกเพียง 16.50 ดอลลาร์ แล้วปฏิบัติตามจดหมายลูกโซ่ที่ได้แนะนำมา ชื่อของบุคคลนั้นจะปรากฏเป็นผู้ได้รับเหล่าชนิดต่าง ๆ รวมทั้งหมด 32 ชุด ซึ่งแต่ละชุดมีราคาสูงสุด 16.50 ดอลลาร์ (มีค่าสูงขึ้นไปถึง 528 ดอลลาร์) กิจการนี้เผยแพร่เข้าไปในหอพักของมหาวิทยาลัย ผู้พักแต่ละคนถูกทาบ ทามให้เข้าร่วมในวงจดหมายลูกโซ่ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วโดยหาสมาชิกให้เพียงพอเพื่อแน่ใจว่าชื่อของตนเองขึ้นถึงยอดของรายการ สำหรับผู้ที่ไม่สามารถหาผู้ร่วมงานได้เพียงพอ การลงทุนเริ่มแรกเป็นเงิน 16.50 ดอลลาร์ก็จะสูญเสียไป ผู้ที่มีชื่อปรากฏบนยอดสูงสุดของรายการเท่านั้น จึงเป็นผู้มีสิทธิได้รับเหล่าดังกล่าว แล้วชื่อผู้อยู่ในลำดับถัดไปจะเลื่อนขึ้นขึ้นมาแทน

นายความในเมืองดังกล่าวให้ความเห็นว่า จดหมายลูกโซ่เป็นเรื่องผิดกฎหมายของรัฐ NEW BRUNSWICK เป็นความคิดทางอาญาตาม RUMP COMMERCIAL CRIME DEPARTMENT โดยเฉพาะ ความคิดฐานนี้มีบัญญัติไว้ใน SECTION 186(1) ของประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code) ซึ่งมาตรานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพนัน เป็นส่วนใหญ่

วิธีการชักชวน เข้าร่วม เล่นของกิจการนี้¹ คือผู้เล่นจะได้รับ เหล้า
ขนาด 20 ออนซ์ 32 ขวด มีเหล้ารัม ไวน์ วอดค้ำ สก๊อตซ์ และอื่น ๆ ซึ่งมีพร้อมให้สมาชิก
ผู้เข้าร่วม เพียงแค่ กระทำตามวิธีการต่อไปนี้

ก. จากรายการที่ส่งมานี้คุณจะพบชื่อ 5 ชื่อ พร้อมกับหมายเลข
โทรศัพท์

ข. ในตำแหน่ง เพื่อนของคุณผู้ซึ่งแนะนำคุณเข้าสู่โปรแกรมนี้
โทรศัพท์ไปยังบุคคลซึ่งปรากฏชื่ออยู่บนยอดสุดของรายการ

ค. แนะนำตัวคุณเองอย่างง่ายกับเขาหรือเธอ และถามชนิดของ
เหล้าที่เขาโปรดปราน (ราคาไม่เกิน 16.50 เหรียญ)

ง. เมื่อได้ยินสิ่งที่เขาต้องการแล้ว นัดหมาย เขาว่า เขาจะได้รับ
หรือส่งไปให้เมื่อไร ที่ไหน

จ. เลื่อนชื่อคนที่อยู่สูงสุดออก แล้วเพิ่มชื่อคุณเองพร้อมกับ เบอร์
โทรศัพท์คือท้ายรายชื่อชุดนั้น

ฉ. ทำจดหมาย 2 ฉบับ ส่งคำชี้แจงแก่เพื่อนผู้ชื่อสัจย์และนำเรื่องถึงของ
คุณอีก 2 คน อย่าเลื่อนชื่อเพื่อนของคุณจนกว่าเขาจะได้โทรศัพท์ไปยังบุคคลที่ปรากฏชื่อแรกใน
รายการ และนัดหมายเวลา สถานที่ ที่จะมีเหล้าเตรียมไว้ให้

ช. ตรวจสอบอย่างระมัดระวัง เพื่อความแน่ใจว่าเพื่อนของคุณได้
ติดตามตลอดและดำเนินการข้างบน เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อแน่ใจในความสำเร็จของโปรแกรมนี้

3.2.2 ความหมายของการขายแบบปิรามิดและการขายแบบออกกล่าว

ในต่างประเทศได้เกิดคดีประ เภท เกมสปีรามิดขึ้นมากมายหลายคดี
ความหมายของเกมสปีรามิดมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

¹ WENDY L. DOUGLAS, "Christmas Cheer 'Program' i11

การขายแบบปิรามิด เป็นวิธีการเพื่อ ขายสินค้าหรือบริการ โดยที่บุคคลคนหนึ่งจ่ายค่าธรรมเนียม เพื่อให้ได้สิทธิที่จะขายสินค้า และในขณะเดียวกันก็ได้สิทธิหรือความรับผิดชอบที่จะชักชวนคนอื่น ๆ ให้เข้าร่วมในวิธีดำเนินการ โดยบุคคลนี้จะได้รับคำแนะนำ คำธรรมเนียม หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ในการชักชวนคนเข้าร่วม รวมทั้งผลจากการชักชวนหรือขายสินค้าของผู้เข้าร่วมการขายนั้น

ในบทบัญญัติของกฎหมายวิธีการขายแบบปิรามิด หมายถึง¹

ก. วิธีดำเนินการ เพื่อขายหรือ เข้าสินค้าอย่างหนึ่ง โดยบุคคลหนึ่ง (บุคคลแรก) จ่ายเงินค่าธรรมเนียม เพื่อร่วมในกิจการดังกล่าว และมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียม คำแนะนำหรือผลกำไรอื่น ๆ

1) ในการชักชวนคนอื่น ๆ ให้เข้าร่วมในวิธีดำเนินการ ไม่ว่าจะโดยบุคคลแรกหรือบุคคลอื่น ๆ คนใด หรือ

2) ในการขายหรือ เข้าให้กับบุคคลอื่น ๆ ที่ถูกชักชวนเข้าร่วมดำเนินการโดยบุคคลแรกหรือบุคคลอื่น ๆ แต่บุคคลแรกไม่ได้เป็นผู้ขายหรือให้เข้า และ

ข. วิธีดำเนินการเพื่อขายหรือ เข้าสินค้าอย่างหนึ่ง โดยที่บุคคลหนึ่งขายหรือให้เข้าสินค้าแก่อีกบุคคลหนึ่ง (บุคคลที่สอง) ซึ่งเป็นผู้ได้รับสิทธิที่จะได้รับเงิน ส่วนลด คำแนะนำ หรือผลกำไรอื่น ๆ ในการขายหรือให้เข้าสินค้าสิ่งเดียวกัน หรืออย่างอื่น ซึ่งไม่ใช่

1) การขายหรือให้เข้ากับบุคคลที่สอง

2) การขายหรือให้เข้าโดยบุคคลที่สอง

3) การขายหรือให้เข้าสินค้า

¹ COMBINES INVESTIGATION ACT หรือ COMPETITION ACT, Section 36. (Canada Statute Citator, R.S.C. 1970 Volume 2, Competition Act,

ชนิดเดียวกัน หรือชนิดอื่นให้กับผู้ใช้หรือผู้ซื้อคนสุดท้าย ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะเข้าร่วมในวิธีดำเนินการในทันที หรือแบบสำรองในอนาคต หรือ

- ห้ามใครก็ตามชักชวนหรือเชิญอีกบุคคลหนึ่ง เข้าร่วมในวิธีดำเนินการขายแบบปิรามิด ผู้ฝ่าฝืนเรื่องนี้มีความผิดและจะถูกลงโทษ ดังนี้

ก) ปรับตามดุลยพินิจของศาล หรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ทั้งปรับทั้งจำ ถ้าศาลพิจารณาว่าจำเลยผิดจริง

ข) ปรับ 25,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ทั้งปรับทั้งจำในชั้นพนักงานสอบสวน

การกระทำตามมาตรา¹ ไม่เป็นความผิดหากผู้ขายแบบปิรามิดมีใบอนุญาต หรือได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า¹ การขายแบบปิรามิด คือวิธีการขาย ซึ่งเป็นแบบอย่างทีละขั้นของการขายแบบบอกกล่าว (Referral selling)

การขายแบบบอกกล่าว (Scheme of Referral Selling) หมายถึง วิธีการที่ผู้ซื้อสินค้าคนหนึ่ง จะได้รับค่าส่วนลด ค่านายหน้า หรือผลประโยชน์อื่น ๆ จากผู้ขายในการขายสินค้าให้บุคคลอื่น ๆ ที่ผู้ซื้อได้ให้ชื่อแก่ผู้ขาย

มีบทบัญญัติของกฎหมายกล่าวถึง วิธีการขายแบบบอกกล่าวไว้ว่า หมายถึง วิธีดำเนินการขายหรือให้เข้าสินค้าซึ่งบุคคลหนึ่งชักชวนให้อีกบุคคลหนึ่ง (บุคคลที่สอง) ให้ซื้อหรือเข้าสินค้า และอ้างว่าบุคคลที่สองจะได้รับส่วนลด ค่านายหน้า หรือผลกำไรอื่นทั้งหมด หรือแต่บางส่วนมาจากการขายหรือให้เข้าสินค้าสิ่งเดียวกัน หรือสิ่งอื่นให้กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งบุคคลที่สอง เป็นผู้ให้รายชื่อโดยที่การขายหรือให้เข้าไม่ได้กระทำโดยบุคคลที่สองเองโดยปกติ ห้ามบุคคลใดก็ตามชักชวนหรือเชิญบุคคลอื่น เข้าร่วมในการขายแบบบอกกล่าว ผู้ฝ่าฝืนมีความผิด และจะถูก

¹ To Ch. FORMATION OF THE CONTRACT

ก. ปรับความดุลยพินิจของศาล หรือจำคุกห้าปี หรือทั้งปรับ
ทั้งจำ ถ้าถูกกล่าวหาและศาลพบว่าได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา

ข. ปรับ 25,000 เหรียญ หรือจำคุก 1 ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ
โดยปรับในชั้นพนักงานสอบสวน

วิธีการขายแบบบอกกล่าวซึ่งได้รับใบอนุญาต หรือ ได้รับอนุญาต
โดยถูกต้องไม่มีความผิดตามที่กล่าวนี้

3.2.3 ตัวอย่างวิธีดำเนินการแบบปรัมปราในต่างประเทศ¹

คดีระหว่าง Thomborow V. Whitacre (1705)

จำเลยรับเงิน 5 ปอนด์ สัญญาว่าจะส่งมอบเมล็ดข้าวไรท์ จำนวน
2 เมล็ดให้แก่โจทก์ในวันจันทร์แรก ของ มอบเพิ่มเป็น 4 เมล็ดในวันจันทร์ถัดไป เพิ่มเป็น 8 เมล็ด
ในวันจันทร์ถัดไปอีก โดยการเพิ่มทวีคูณเช่นนี้ไปทุก ๆ วันจันทร์ไปเช่นนี้จนครบ 1 ปี จำเลย
อ้างว่าถ้าปฏิบัติตามตัวหนังสือตามข้อตกลงข้าวไรท์ทั่วโลกมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะส่งมอบตามสัญญา

คดีระหว่าง James V. Morgan

จำเลยตกลงซื้อม้าหนึ่งตัว โดยจะจ่ายข้าวบาล์เลย์ 1 เมล็ด สำหรับ
คะปุกเกือกม้าตัวแรก และเพิ่มจำนวนขึ้นเท่าตัวสำหรับคะปุกตัวต่อ ๆ ไปจนได้คะปุกถึง 32 ตัว
ทำให้ได้ข้าวบาล์เลย์ทั้งหมดเป็นจำนวนถึง 6 ดัน

จะเห็นได้ว่าวิธีการในทั้งสองคดีนี้ มีวิธีดำเนินการในลักษณะให้
ผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มขึ้น เป็นทวีคูณ เหมือนรูปปรัมปราชาวอียิปต์โบราณที่กลับเอายอดลงสู่พื้นดิน
และขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ จนไร้ที่สิ้นสุด

ผลการพิจารณาของศาลมิได้พิพากษาให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญา เพียง
แต่ในคดีที่สองบังคับให้จำเลยต้องชำระราคาค่าม้า

¹ English Reports, 2 Ld. Roym. 1164, 92 E.R.-270.

ที่กล่าวว่าการขายแบบปิรามิดมีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับการขายแบบบอกกล่าว คือ การเรียกร้อง ชักชวนบุคคลให้เข้าร่วมด้วย เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

3.2.4 คดีตัวอย่างของต่างประเทศ คดีระหว่าง Regina V. Golden Canada Products

(15 - 23) วิธีการขายแบบปิรามิด บริษัทที่ดำเนินกิจการถูกต้องในข้อหา ประกอบกิจการ ลอดเดอรี ผิดกฎหมาย โดยบริษัทมีฝ่ายขายอยู่หลายระดับ ผู้ขายระดับสูงได้รับ เงินสด เซยจำนวนมากจากกองทุนที่ได้จาก เงินที่ผู้ขายในระดับต่ำลงไปจ่ายให้ ประเด็นสำคัญของข้อกล่าวหาเข้าสู่การพิจารณาของศาลและในที่สุด บริษัท เป็นฝ่ายแพ้คดี

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า บริษัทและบุคคลอีกหลายคน ซึ่งตกเป็นจำเลยถูกกล่าวหาว่าดำเนินกิจการขัดกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา (คานาดา Cr. C. 18) ในหมวดที่เกี่ยวกับลอดเดอรี

บริษัทจำเลย เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์การทำความ สะอาดในบ้าน มีฝ่ายขายหลายระดับลดหลั่นกันลงมา โดยให้ผลประโยชน์ตอบแทนให้กับพนักงานขายแตกต่างกันไปตามระดับของพนักงานขายในบริษัทนั้น

วิธีดำเนินกิจการของบริษัทนั้น คือให้พนักงานขาย เมื่อเข้ามาปฏิบัติ งานครั้งแรก จะทำหน้าที่จำหน่ายโดยตรงและจ่ายเงิน 2,000 เหรียญให้กับจำเลย (บริษัท) โดยยังไม่ได้รับผลประโยชน์ใดจากบริษัท จนกว่าจะได้ชักชวนคนอื่นให้มาแทนตนเองในการเป็นผู้จำหน่ายโดยตรง จึงจะได้เลื่อนเป็นผู้จำหน่ายทั่วไป และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นพิเศษในการชักชวนบุคคลใหม่ เข้ามาร่วมในบริษัทในฐานะผู้ทำหน้าที่จำหน่ายโดยตรง

ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลย (บริษัท) มีความผิดจริง ส่วนบุคคลอื่นที่เป็นจำเลยด้วย ศาลยังมีได้พิพากษา เนื่องจากการพิจารณาหยานหลักฐานของศาล พบว่า วิธีดำเนินการทั้งหมดนั้น เห็นได้ชัดว่าอยู่ที่ระดับสูงสุด คือบริษัทจำเลยที่จ่ายเงิน 1,500 เหรียญ ให้แก่ผู้จำหน่ายทั่วไป เพื่อตอบแทนการชักชวนบุคคลอื่นมาทำหน้าที่ เป็นผู้ขายโดยตรงแทนตน และบริษัทได้รับผลประโยชน์ไปอัน เป็นความสำเร็จ ส่วนผู้จำหน่ายทั่วไป มีสิทธิทำการ

ชักชวนบุคคลทั่วไป เป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ซึ่งจะทำให้ได้รับเงินจำนวนมากกว่าที่เคยจ่ายให้กับบริษัท
ในครั้งแรก โดยเงินที่ได้รับเหล่านี้คือ เงินที่ผู้ขายในระดับรองลงไปจ่ายให้กับทางบริษัท เมื่อ
แรกเข้า ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ ศาลถือว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา (คานาดา)

คดีระหว่าง Regina V. Golden Canada Products 1974,
C.C.C. (Ld) (C - A)

(15 - 2433 A) วิธีดำเนินการขายแบบปิรามิด บริษัทผู้ดำเนิน
กิจการถูกกล่าวหาว่าจัดให้มีการดำเนินการลด เครื่องคิดกฎหมายโดยมีผู้ขายหลายระดับ
ผู้ขายระดับแรกได้รับเงินสด เศษจำนวนมากจากเงินที่ได้จากที่ผู้ขายระดับรองลงไปจ่ายให้
ประเด็นสำคัญของข้อกล่าวหาถูกนำมาพิจารณาผลการพิจารณาของศาล เห็นว่าจำเลย (บริษัท)
กระทำผิดจริงในฐานดำเนินการออกลด เครื่องคิดกฎหมาย

จำเลยขออุทธรณ์ โดยอ้างว่าบริษัททำการค้าอย่างถูกต้องและขาย
ของที่มีคุณภาพ และวิธีดำเนินการสามารถตีความในทางที่ไม่เป็นความผิดได้

ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำอุทธรณ์¹ โดยมีความเห็นว่า ธุรกิจที่
ถูกกฎหมายอาจจะ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 (1) (2) ได้ แม้เป็น
เพียงส่วนน้อยก็ตาม หากวิธีดำเนินการดังกล่าว เป็นสิ่งที่ต้องห้ามไว้ตามมาตรานี้ ช่วงเวลา
ของวิธีดำเนินการทั้งหมดจะต้องนำมาพิจารณาโดยไม่ต้องไปคำนึงถึงเงินที่ผู้เข้าร่วมได้รับ จะ
จ่ายให้ก่อนหรือหลังการเข้าร่วมกิจการ ตรงกับที่วิธีดำเนินการบ่งชี้ถึงการจ่ายเงินนี้ เพราะ
ข้อความสำคัญที่สุดในอนุมาตรานี้คือ "จะได้รับในวิธีดำเนินการ"
ดังปรากฏตัวอย่างต่อไปนี้

(15 - 109) การขายแบบปิรามิด พนักงานอัยการสามารถหา
พยานยืนยันได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดจริง โดยยืนยันได้ว่าแต่ละส่วนของวิธีดำเนินการ เก็บ
ขอบเขตที่กฎหมายอนุญาตจึง เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 (1) (2)

¹ C.r.C., R.S.C. 1970, C - 34, s. 189 (1) (2)

จำเลยถูกกล่าวหาว่าดำเนินกิจการลอตเตอรี่ผิดกฎหมาย ตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 (1)(2) ผู้ถูกกล่าวหาได้นำวิธีการลงทุน "กลุ่มก้อน"
(Black Investment) จากบริติช โคลัมเบีย มาดำเนินการในรัฐซัสคาทชวัน เมื่อตลาดใน
รัฐบริติช โคลัมเบีย อิ่มตัว วิธีดำเนินการนี้ เมื่อบุคคลใดได้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปแล้ว จะ
มีสิทธิได้รับเงินก้อนใหญ่กว่า วิธีการดำเนินการนี้คล้ายจดหมายลูกโซ่ และมีการพิสูจน์ให้เห็นว่า
จำเลยได้ร่วมในการส่งเสริมวิธีดำเนินการเช่นนี้อย่างออกหน้าออกตา และชักชวนผู้อื่น เข้าร่วม
ในกิจการดังกล่าวด้วย

ศาลพิพากษาว่า¹ จำเลยกระทำผิดจริง

คดีระหว่าง W.L. Tymehtys (พนักงานอัยการ)

V.R.P. Rendak

ลอตเตอรี่ - การขายแบบบิรามิด วิธีดำเนินการซึ่งถือเป็น
องค์ประกอบของความผิดคือ บุคคลใดเมื่อจ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปแล้วมีสิทธิได้รับเงินจำนวนมาก
กว่าที่ได้จ่ายไป

เงินจำนวนที่มากกว่านั้นจะมีอยู่จริงหรือไม่ ขณะที่เงินก้อนแรกได้จ่าย
ไป ถ้าจะถือว่าเป็นความผิดเกิดขึ้น จำเป็นจะต้องมีเงินอยู่จริงหรือไม่²

ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง เมื่อบางส่วนของวิธีดำเนินการเกิด
ขึ้นนอกเขตรัฐ (เขตอำนาจศาล) ศาลจำเป็นต้องมีขอกจำนวนเงินมากกว่านั้น เป็นจำนวน
ที่แน่นอนหรือไม่

จำเลยได้กระทำหรือร่วมกระทำผิดโดยวิธีการคือ เมื่อบุคคลใดจ่าย
เงินจำนวนหนึ่งไปแล้วมีสิทธิได้รับเงินจากบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าร่วมกิจการนี้เป็นจำนวนเงินมากกว่า

¹ คำพิพากษาศาลมลรัฐ Saskatchewan Smith Prov Ct.J.

22 พฤษภาคม 1981

² Criminal Code-Section 198(1) (2)

ที่ตนได้จ่ายไปแล้ว หรือจะต้องจ่าย เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีบุคคลอื่นจ่ายเงินมาให้ หรือมีความรับผิดชอบจะต้องจ่ายเงินให้บุคคลดังกล่าว เนื่องจากมีการปฏิบัติตามวิธีการนี้ และบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามวิธีดำเนินการนี้

จำเลยเข้าร่วมใน "การลงทุนกลุ่มก้อน" ในรัฐบริติช โคลัมเบีย และต่อมานำวิธีการนี้เข้ามาในรัฐซัสเซกซ์

วิธีดำเนินการนี้คือ การชักชวนให้บุคคลใส่ชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ ลงที่แถวล่างสุดจากทั้งหมด 4 แถว (ชื่อ) ที่ประกบกันเข้าเป็นปิรามิด เมื่อใส่ชื่อแล้วตามกฎหมายดังกล่าวแล้วให้จ่ายเงินจำนวน 2,200 เหรียญ แก่บุคคลที่มีชื่ออยู่แถวบนสุด พร้อมกับตัดชื่อดังกล่าวทิ้งไป แล้วเลื่อนชื่อตนเองขึ้นไปเป็นรายชื่อลำดับที่ 3 แล้วเลื่อนเรื่อยขึ้นไปจนถึงจุดสุดยอด (ของปิรามิด) ในขณะที่เดียวกันปิรามิดดังกล่าวก็จะแตกตัว เป็นปิรามิดย่อย ๆ อีกหลายปิรามิด และเมื่อรายชื่อบุคคลใดขึ้นไปถึงชั้นบนสุดของปิรามิดควรจะได้รับเงินจำนวน 17,600 เหรียญ การจ่ายเงินทั้งหมดกระทำผ่านคนกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่สำรวจเข้าขัดขวางการดำเนินการ จำเลยบางคนได้รับเงินหรือได้จ่ายเงินออกไปแล้ว ตามวิธีดำเนินการดังกล่าว และพยายามหาคนที่จะมาแทนในแถวล่างสุดของรายชื่อในปิรามิดที่พวกเขา มีรายชื่ออยู่

คดีนี้มีพยานหลักฐานบ่งชี้ว่า การดำเนินการที่ปรากฏอยู่ในรัฐอื่น ไม่ใช่เพียงส่วนเล็ก ๆ ดังนั้นจึงไม่มีข้อต่อสู้ที่จำเลยจะยกมาอ้างว่าวิธีดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในรัฐอื่น หรืออยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

และไม่มีความจำเป็นต้องนำสืบว่าในขณะที่นำสืบนี้ได้มีคนจ่ายเงินไปแล้ว จนทำให้บุคคลหนึ่งที่ได้รับเงินจำนวนมากกว่าที่เขาได้จ่ายไปแล้วจริง เพียงปรากฏว่ามีวิธีดำเนินการ เช่นนี้อยู่จริงซึ่งจะก่อให้เกิดผลดังกล่าวจากหลักฐานที่ปรากฏ ในคดีนี้ว่า มีการจ่ายเงินจริง หรือรับรองว่าจะจ่ายเงินจำเลยทั้งหมด และมีบุคคลอย่างน้อย 1 คน ได้จ่ายเงินคนละ 2,200 เหรียญ ตามวิธีการนี้ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบ่งชี้ถึงจำนวนเงินที่จะจ่าย

หลักฐานดังกล่าวนี้ก็เพียงพอแล้วที่ศาลจะแน่ใจได้ว่า จำนวนเงินที่ได้รับสูงกว่าจำนวนที่จ่ายไปครั้งแรก

ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้คือ นาย Debus Gray Stead และนาย Robeat Smail จากเมืองซอเรีย นาย Charls Frederick Smail จากเมืองคอรวัลลิสเกรก นาย Casay Wendall Hillton จากเมืองเดลโลนา นาย Mark Edward Bright จากเมืองเดลต้า ทั้งหมดอยู่ในรัฐบริติช โคลัมเบีย

เหตุเกิดที่เมืองเรจินา รัฐซัสคาตวัน เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1981 จำเลยทั้งหมดตกลงข้างต้นได้ร่วมกันดำเนินวิธีการโดยให้บุคคลเดียวหรือหลายคน เมื่อได้จ่ายเงินไปแล้วตามวิธีการที่กำหนด จะมีสิทธิได้รับเงินจากบุคคลอื่นคนเดียวหรือหลายคน ซึ่งเข้าร่วมกิจการเป็นจำนวนเงินมากกว่าจำนวนเงินที่จ่ายไปแล้ว หรือจะจ่ายให้โดยปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลอื่น ๆ ได้จ่ายหรือได้หวังรับรองว่าจะจ่ายหรือเงินจำนวนตามที่ตกลงกันว่าเป็นวิธีดำเนินการ

หลังจากได้สวนมูลห้องเสร็จสิ้น ศาลไม่ประทับฟ้อง ปลอ้ยตัว นาย Debra Gray Stead พันข้อหาไปทำให้เหลือจำเลยเพียง 5 คน

พฤติการณ์แห่งคดีปรากฏต่อไปว่าจำเลยห้าในหกคน เป็นพลเมืองของรัฐบริติช โคลัมเบีย ประเทศแคนาดา ขณะเกิดเหตุในรัฐบริติช โคลัมเบีย จำเลยทั้งหมดได้เข้าร่วมในกิจการ "การลงทุนกลุ่มก้อน" ซึ่งเป็นหัวข้อในการพิจารณาตัดสินคดีครั้งนี้ แล้วจำเลยทั้งหมดนำเอาวิธีการนี้เข้าสู่รัฐซัสคาตวัน เพราะไม่สามารถดำเนินการในรัฐบริติช โคลัมเบีย เพราะเกิดการอ้อมตัว จนหาผู้ที่มาร่วมกิจการได้ยาก

จำเลยทั้ง 5 คน เดินทางมาจัดการประชุม "การลงทุนกลุ่มก้อน" หลายครั้งที่บ้านนาย เวนแดก ที่เมืองเรจินาหลายครั้ง พร้อมเชิญคนมาร่วมประชุมฟังคำอธิบายถึงวิธีการดำเนินการ พร้อมทั้งชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมไปในคราวเดียวกัน วิธีดำเนินการเช่นนี้ ได้กระทำขึ้นในรัฐบริติช โคลัมเบีย ซัสคาตวัน ประเทศแคนาดา และบางส่วนของรัฐวอชิงตัน มอนทานา ในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย

ในที่สุดผู้พิพากษาศาลพิพากษาว่า จำเลยทั้ง 5 คนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา (แคนาดา มาตรา 139 (1)(2)) ในข้อหาร่วมกันประกอบกิจการล่อลวงผู้ผิดกฎหมาย

การพิสูจน์ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา (คานาดา)

มาตรา 189 (1)(2) อัยการจะต้องนำสืบให้ได้ว่าวิธีดำเนินการทั้งหมด หรือบางส่วน ดำเนินกิจการอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้น และเมื่อมีการดำเนินการตามวิธีดังกล่าวแล้ว มีการจ่ายเงิน และสร้างความรับผิดชอบ โดยบุคคลที่จ่ายเงินไปแล้ว มีสิทธิได้รับเงินจำนวน มากกว่าเงินที่จะจ่ายออกไป โดยเงินจำนวนนี้จะได้จากเงินที่บุคคลอื่นจะจ่ายให้หรือรับรอง ว่าจ่ายให้ภายใต้กฎเกณฑ์ของการดำเนินการดังกล่าว และจำเลย เข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องกับ วิธีดำเนินการซึ่งเป็นความผิดตามที่กฎหมายกำหนด

คดีระหว่าง Royal Bank of Canada & Nouosad Etal,
1973, 38 D.L. (3d) 320 (1 - 1209, M.

ชักชวนให้กู้เงินจากธนาคารโดยการจงใจให้ข้อมูลไม่ถูกต้องของ
ผู้จัดการ จำเลยถูกชักชวนให้ร่วมในโครงการขายแบบปิรามิด

การจำหน่าย เครื่องสำอางค์ถูกนำมาใช้ เป็นวิธีการมึงหน้าหลอกลวง
เพื่อหาสมาชิกในหน่วยงานแทนที่จะ เป็นการขายสินค้า

อุทธรณ์คำตัดสินว่าการกู้เงินนั้น เรียกร้องไม่ได้ เพราะผู้จัดการ
จงใจให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง

ยกอุทธรณ์

จำเลยถูกธนาคารฟ้องคดีสัญญา 2 ฉบับ โอนทรัพย์สินให้แก่ภรรยา
โดยมีขอบด้วยกฎหมาย (ฉ้อฉล) และยกเครื่องบินให้แก่บุคคลที่สาม

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ยกฟ้องจำเลย เมื่อหมหลักฐานว่า คดีนี้ผู้จัดการ
ธนาคารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับร่วมกับ Koscot Interplanetary of Canada Ltd.
หลอกลวงชักชวนให้จำเลยกู้เงินและเข้าร่วมกิจการ "Koscot" ที่ดูภายนอกเหมือนการค้าขาย
เครื่องสำอางค์ ในขณะที่ความจริงเป็นวิธีดำเนินการขายแบบปิรามิด ด้วยวิธีหาสมาชิกใน
หน่วยงานโดยการเสนอกำไร เป็นจำนวนมากให้กับสมาชิกใหม่

ผู้พิพากษาตัดสินว่า ธนาคารไม่สามารถเรียกเก็บเงินกู้จากจำเลย
ซึ่งกู้ไปเพราะการจงใจให้ข้อมูลไม่ถูกต้องโดยพนักงานของตนได้

ศาลอุทธรณ์ยกคำอุทธรณ์ของ โจทก์ด้วย

คดีระหว่าง R.V.Mae Kenegie, Ennis and Meilleur
(1982 36 O.R. (2d) 562 (C.A.))

(16 - 044, 0.) วิธีดำเนินการแบบปิรามิด

- ส่วนสำคัญของการกระทำผิดคือตัว "วิธีดำเนินการ"
- ผู้เก็บเงินหรือผู้ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องรวมหรือไม่จำเป็นต้องมี

การจ่ายเงิน ถ้าการจ่ายเงินนั้นได้รับการคาดหมายไว้แล้ว

- จุดประสงค์การยกฟ้องสำเร็จและคดีนำมาถูกพิจารณาใหม่

(Cr. C., 55.21(1), 189 (1)(2))

ข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ คำรวจได้ปลอมตัวเข้าร่วมการประชุมที่
อาหารคันทน์ของจำเลยชื่อ Mae Kenegie ซึ่งร่วมกับ Ennis และ Meilleur อธิบาย
วิธีดำเนินการให้สมาชิกจำนวน 15 คน ที่มาประชุมว่า ผู้จัดจะจัดแบ่งชื่อสมาชิกออก
เป็น 4 แถว แถวบนสุดมีชื่อเดียว แถวที่สองสองชื่อ แถวที่สามสี่ชื่อ และแถวที่สี่แปดชื่อ
สมาชิกแปดคนในแถวสุดท้ายต้องจ่ายเงิน 1,000 เหรียญ ให้กับคนที่มีชื่ออยู่แถวบนสุด (ยอดของ
ปิรามิด) เมื่อได้รับเงินแล้วก็จะถอนตัวออกจากกิจการดังกล่าวไป เพราะภคิภาของวิธีการ
ดำเนินการการขายแบบปิรามิดดังกล่าวก็เริ่มแยกตัวออกเป็น 2 ปิรามิด เพราะบุคคลทั้งสอง
ที่อยู่แถวที่สองจะกลายเป็น บุคคลที่มีรายชื่ออยู่แถวบนสุดของปิรามิดใหม่ โดยผู้มีรายชื่ออยู่ใน
แถวที่สามจะช่วยกันหาสมาชิกใหม่อีกแปดคน เพื่อเพิ่มชื่อในแถวล่างสุดให้เต็ม

จำเลยชื่อ Mae Kenegie มีชื่ออยู่แถวบนสุด จำเลยอีก 2 คน
คือ Ennis และ Meilleur อยู่แถวที่สอง ระหว่างจำเลยถูกดำเนินคดี การหา
สมาชิกใหม่อีกแปดคนยังได้ไม่ครบ

พนักงานอัยการฟ้องจำเลยทั้งสามต่อศาลในข้อหา ดำเนินการวิธีการ
ขายแบบปิรามิด อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา (คานาดา) มาตรา 189 (1)(6)

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องจำเลยทั้งสาม

พนักงานอัยการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาว่า สำระสำคัญในการ
กระทำผิดคือ "วิธีดำเนินการ" ไม่มีความจำเป็นว่าสมาชิกคนใหม่จะต้องจ่ายเงินเกิดขึ้น

แล้ว จำเลยทั้งหมดกำลัง "ดำเนินการ" ตามวิธีดำเนินการในลักษณะที่กำลังขึ้นและหรือ
แนะนำสมาชิกให้เข้าร่วมกิจการ ถือว่าการกระทำของจำเลยทั้งสาม เป็นการร่วมกันกระทำผิด
คามฟ้อง และมาตรา 21 (1) และสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคดีดังกล่าวใหม่

คดีระหว่าง Thornborn V. Whitacre (1705) 2 Ld Raym.

1164 92 ER - 270

- ถ้าบุคคลหนึ่งยอมรับทำสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ (สุดวิสัย) เพื่อแลกกับ
สิ่งที่มีค่า

- ถ้าผู้หนึ่งไม่ทำตามสัญญาศาลจะตัดสินให้ผู้นั้นแพ้คดีได้

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ โจทก์ก็ฟ้องว่า มีข้อตกลงอยู่กับจำเลย โดย
จำเลยรับเงินจำนวน 2 ชิลลิง 6 เพนนี ไปแล้ว และได้รับเงินอีก 4 ปอนด์ 17 ชิลลิง
6 เพนนี ในวันจันทร์ที่ 29 มีนาคม เมื่อจำเลยส่งมอบเมล็ดข้าวไรน์ 2 เมล็ด ส่งมอบข้าวไรน์
4 เมล็ด ในวันจันทร์ถัดไปส่งมอบอีก 8 เมล็ด ในวันจันทร์ที่สามถัดไปและ 16 เมล็ด ในวันจันทร์
ในสัปดาห์ที่สี่ และเพิ่มจำนวนเมล็ดข้าวขึ้นทีละเท่าตัว นั่นคือ เป็นข้าวไรน์ 32 เมล็ด ใน
วันจันทร์ต่อมา คือวันจันทร์ของสัปดาห์ที่ 5 ตามข้อตกลงที่จำเลยให้ไว้

จำเลยต่อสู้ว่า ข้อตกลงตามสัญญานี้พิจารณาแล้ว เป็นสิ่งที่ เป็น
ไปไม่ได้ เพราะถ้าปฏิบัติตามสัญญา จำนวนข้าวไรน์ที่จำเลยจะต้องส่งมอบ เป็นจำนวนมากเกิน
กว่าจำนวนข้าวไรน์ที่มีอยู่ทั้งโลก และเมื่อเป็นข้อตกลงที่ สุดวิสัย เป็นไปไม่ได้ ข้อตกลงนี้ก็ไม่
ผลบังคับ จำเลยไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม ทนายความได้อ้างต่อไปว่า ความ เป็นไปไม่ได้มี
อยู่ 3 ชนิด คือ

- Impossibilitas legis ได้แก่ การกระทำที่ผิดศีลธรรม
เช่น การฆาตกรรม

- Impossibilitas rei ได้แก่ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ตาม
ธรรมชาติ

- Impossibilitas Facti ได้แก่ สิ่งที่อยู่เหมือนมนุษย์จะกระทำ
ได้ แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ไม่สามารถกระทำได้

ฉะนั้น เอกสารสัญญาใด หรือข้อแม้ใดที่ต้องการให้ทำสิ่งที่เป็นไป
ไม่ได้เหล่านี้ถือว่าเป็นโมฆะ โดยอ้างถึงคดีใน Litt Sect, 29 เป็นข้อต่อสู้ว่า

แม้ตามกฎหมายที่ดิน ผู้เช่าจะต้องจ่ายค่าเช่าที่ดินทันทีที่ผู้เช่ารายเก่า
ตายลง แต่ถ้าค่าเช่าที่ดินดังกล่าวเป็นดอกกุหลาบเพียง 1 ดอก ขุนนางเจ้าของที่ดินจะสร้าง
ความยุ่งยากเพื่อเรียกเรื่องค่าเช่าซึ่งเป็นดอกกุหลาบไม่ได้ จะต้องรอจนกว่าถึงฤดูที่กุหลาบออก
ดอก และบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ให้ข้อสังเกตว่า โดยธรรมชาติของดอกกุหลาบนั้นไม่
สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน ๆ ไม่เหมือนกับข้าวสาลี ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้

และยกคดีเรื่องอื่น¹ ขึ้นมาเปรียบเทียบเป็นข้อต่อสู้อีกว่า ถ้าบุคคล
หนึ่งได้กระทำสัญญาว่าจะกระทำสิ่งที่ไม่สามารถจะกระทำได้ เพราะ เป็นสิ่งสุดวิสัยหรือเป็น
ไปไม่ได้ (ถึงแม้ว่าจะได้ทำไปด้วยความโง่เขลาก็ตาม) สัญญานั้นเป็นโมฆะ แต่บุคคลนั้นก็ยัง
มีหน้าที่ต้องกระทำการดังกล่าวให้ได้มากที่สุด เท่าที่ความสามารถของมนุษย์จะพึงกระทำได้ หรือ

กรณีที่มีการเช่าป่าแห่งหนึ่งโดยผู้เช่าทำสัญญาว่า จะดูแลรักษาต้นไม้
ให้อยู่ในสภาพเดิม เหมือนขณะทำสัญญาเช่า² ในระหว่างสัญญาเช่า ต้นไม้ถูกพายุพัดโค่นลง
ผู้ให้เช่าไม่สามารถบังคับให้ผู้เช่าปฏิบัติตามสัญญาได้ ซึ่งต่างกับกรณีที่มีการเช่าบ้านโดยมีสัญญา
ทำนองเดียวกัน เมื่อบ้านถูกพายุพัดถล่มลงในระหว่างระยะเวลาเช่า ในกรณีนี้ ผู้เช่า
สามารถซ่อมบ้านให้อยู่ในสภาพเดิม เท่าเทียมกับก่อนเกิดการพังทลายลงได้ ด้วยเหตุผลเช่นนี้
ถึงแม้บ้านจะถูกพายุพัดพังลงผู้เช่าจะต้องซ่อมให้ เพราะ เป็นข้อตกลงของผู้เช่าเอง³ แต่
ในกรณีแรกเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ เพราะผู้เช่าไม่สามารถจะทำให้ต้นไม้ทั้งหลายฟื้นขึ้นมาอย่าง
ที่เป็นอยู่ก่อน⁴

¹ Edw. 3, 6a-per Fichden l. Co 98 a. และ Fitry. Cor. 16

² Perkin - sect - 738

³ Acc. Dyer, 33a Pl. 10 Ride Al. 26, Post, 1477 Com. 6271

⁴ CL. 2065

"หรือข้อตกลงโดยมีเงื่อนไขว่า ผู้รับจะ เดินจากโบสถ์เวสมินเตอร์ ไปถึงกรุงโรมภายในเวลา 3 ชั่วโมง โดยมีข้อตกลงกันสักอย่างหนึ่ง เช่น ให้ทรัพย์สิน ถ้า ผู้รับจ้างไปไม่ทันตามกำหนด ข้อตกลงหรือสัญญาเป็นอันหมดสภาพ ซึ่งความจริงแล้วข้อตกลงยังคงสภาพอยู่ แต่เงื่อนไขหมดสภาพ (โมฆะ)

ประธานคณะผู้พิพากษา มีความเห็นและยกตัวอย่างประกอบการ พิจารณาพิเคราะห์ตัดสินว่า สมมุติว่านาย A รับเงินจากนาย B เพื่อกระทำการที่ไม่สามารถ เป็นไปได้ เป็นการสมควรหรือไม่จะตัดสินว่า นาย B เป็นผู้ผิดที่รับกระทำการเช่นนั้น เช่น เดียวกับในกรณีของข้อตกลงที่มีเงื่อนไขที่เป็นไปไม่ได้ หรือพันธสัญญข้อตกลงนั้นจะยังคงสภาพอยู่ หรือไม่

ดังนั้น ถ้าบุคคลหนึ่งรับกระทำการที่เป็นไปไม่ได้เพื่อแลกกับของมีค่า ถึงแม้ว่ากระทำการนั้นไม่ได้ แต่เขาก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

สำหรับความเป็นไปไม่ได้นั้น ศาลคิดว่าเรื่องนี้เป็นไปไม่ได้เฉพาะ เมื่อเทียบกับความสามารถของจำเลย แต่ไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปไม่ได้จนทำให้สัญญาเป็นโมฆะ

คำที่ให้ในสัญญาจะต้องตีความ เช่นเดียวกับคำสามัญในภาษาอังกฤษ คำว่า "every other Monday" จะต้องหมายความว่า วันจันทร์ถัดไปแค่เว้นหนึ่งวันจันทร์ (วันจันทร์เว้นวันจันทร์) ซึ่งจะทำให้สัญญาใกล้เคียงมากขึ้นกับความสามารถของจำเลยที่จะ กระทำตามและกล่าวอีกด้วยว่า ความที่ทนายอ้างความเป็นไปไม่ได้ชนิด *rei et facti* (คือความเป็นไปไม่ได้ทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์จะทำได้) ก็ตาม แม้สัญญาดังกล่าวนั้นจะ เป็นสัญญาโง่ ๆ แต่ก็ยังเป็นสัญญาตามกฎหมายที่จำเลยควรจะต้องจ่ายอะไรบางอย่าง สำหรับความโง่ ของเขา

ผู้พิพากษาได้นำคำพิพากษาคดี Jamesu Morgain¹ มากล่าวถึง ซึ่งคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยตกลงจะจ่ายค่าม้าตัวหนึ่ง โดยจ่ายเป็นเมล็ดข้าวบาร์เลย์ 1 เมล็ด สำหรับตะปูเกือกม้าตัวแรก และจ่ายเพิ่มขึ้นเท่าตัวสำหรับตะปูตัวต่อ ๆ ไปครบทุกตัว

¹ 1 Lev. 111.1 Keb 596, James V. Morgan

ซึ่งรวมแล้วเป็นข่าวบาร์เลย์ 500

คดี James V. Morgan นี้คณะอุทธรณ์ได้พิจารณาต่อหน้าผู้พิพากษาแล้วตัดสินให้จำเลยชำระราคา เป็นมัดใจทักเป็นค่าเสียหาย¹ ซึ่งคดีนี้ผู้พิพากษาที่นำมากล่าวอ้างถือว่าเป็นคำพิพากษาที่ดี และตัดสินไปตามที่นายโจทก์ ยื่นฟ้องต่อศาลตามคำกล่าวหาดังกล่าวมา แต่ทนายของนาย บอร์แกน จำเลย คำนวณคดี ดังกล่าวนี้เป็นคดีมีลักษณะเฉพาะ เป็นคดีที่แตกต่างกับคดีที่เขากำลัง เป็นทนายว่าความให้อยู่ในขณะนี้ เพราะคดีในอดีตดังกล่าวการกระทำตามคำพิพากษาสมาารถกระทำได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการซื้อขายที่ไม่ยุติธรรมก็ตาม แตกต่างกับคดีนี้ซึ่งการกระทำเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

ทนายจำเลยมีความรู้สึก ว่า ความเห็นของศาลไม่เป็นประโยชน์ต่ออุทธรณ์ของเขาจึงขอปราณีประนอมยอมความ เสนอคืนเงิน เป็นค่าเสียหายที่ได้เกิดขึ้น และค่าใช้จ่ายค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องต่อศาลให้ด้วย ซึ่งโจทก์ก็ยอมรับและถอนฟ้องคดีไปคดีนี้จึงไม่มีคำตัดสิน

การที่นำเอาตัวอย่างคดีของต่างประเทศมา² ยกเป็นตัวอย่างให้เห็นโดยละเอียดนั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ถึงพฤติการณ์และวิธีการกระทำของจำเลยว่า การกระทำขนาดไหนที่ศาลถือว่าเป็นความคิด บทบัญญัติของกฎหมายที่ยังคับใช้ วิธีการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การนำสืบของพนักงานอัยการ แนวทางต่อสู้คดีของจำเลย (ทนาย) ความเห็นของผู้พิพากษาและคณะอุทธรณ์ ในการตัดสินและลงโทษจำเลยสำหรับ เป็นแนวทาง เปรียบเทียบกับกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจนถึงกับขอ ออกกฎหมายพิเศษมาเพื่อปราบปรามป้องกัน เติ้มเตียมจากที่มีอยู่เดิม และเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา ในข้อ 1.7.3 คือ ทราบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายที่เคยปรากฏมาก่อน เหมือนแพทจะทำการเยียวยารักษากฎหมายก็จะต้องค้นหาสมุฐานและประวัติอาการของผู้ป่วย เสียก่อน

¹ Acc. Dyen 33 a. pl 10 Vide Al. 26. Post 1477 Com. 627

I.T.R. 310

² Vide 1 Vent. 269 1 Wils, 295

3.3.4 บทบัญญัติทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการ Pyramid และ การขายแบบบอกกล่าว

เนื่องจากกิจการประเภทเงินค่อเงิน (Pyramid) เกิดใน ต่างประเทศมาก่อนประเทศไทยเป็นเวลานาน จึงเป็นเรื่องน่าสนใจว่า การประกอบกิจการ ดังกล่าวนั้น มีความเสียหายเกิดขึ้นจนถึงขั้นบัญญัติออกกฎหมายมาควบคุมกิจการประ เภทดังกล่าว เพียงใด

จากการฟ้องร้องคดีสู่ศาลสำหรับกิจการประ เภทนี้หลายคดี เป็น หลักฐานยืนยันได้ว่า กิจการประ เภทนี้ไม่ว่าจะ เกิดที่ใดต้องมีผู้ได้รับความเสียหายอย่างแน่นอน จนต้องมาฟ้องร้องคดีขออาศัยบารมีศาล เป็นที่พึ่ง

ในต่างประเทศ เช่น ประเทศแคนาดา ถือว่าการกระทำผิด ดังกล่าวเป็นความคิดตามประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code) มาตรา 189 (1)(s) ในหมวดที่ว่าด้วยลอบเคอร์รี่ และขออนุญาต เปิดหรือจัดให้มีการดำเนินกิจการได้

ปรากฏในเวลาต่อมาว่า มีการขยายตัวของวิธีดำเนินการขายแบบ บิรามิดมากขึ้นจนประมวลกฎหมายอาญาที่มีอยู่ ไม่สามารถจะควบคุมการขยายตัวของวิธีการแบบ บิรามิด จนในที่สุดรัฐบาลกลางได้ออกพระราชบัญญัติ 'Combines Investigation Act ห้ามวิธีขายแบบบิรามิด หรือแบบบอกกล่าว' ยกเว้นในกรณีที่กฎหมายของรัฐนั้นอนุญาต โดย กำหนดกฎเกณฑ์การอนุญาตภายใต้กฎข้อบังคับที่เข้มงวดกวดขัน ซึ่งตราขึ้นมาเพื่อให้การดำเนิน กิจการ เป็นไปอย่างยุติธรรม และเพื่อคุ้มครองเงินลงทุนของผู้เข้าร่วมกิจการ และต่อมา รัฐบาลกลาง คณะกรรมาธิการของรัฐสภาเสนอให้ออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมการดำเนิน กิจการแบบบิรามิดคือ So 1972, C (57) และแก้ไขเพิ่มเติมเป็น So 1978, C 105 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกิจการดังกล่าวนี้ รวมทั้งความต้องการที่จะกำจัดวิธีการที่เอา

¹ มาตรา 36.3 บัญญัติให้มีการขายแบบบิรามิด

มาตรา 31.1 กำหนดการชดใช้ความเสียหาย

กำไรจากความรู้เท่าไม่ถึงการของประชาชนเกี่ยวกับการซื้อขาย ซึ่งเป็นเหตุให้การดำเนินกิจการซื้อขายแบบนี้ เป็นที่นิยมน้อยลง แต่ก็ยังปรากฏว่ามีผู้กระทำผิดถูกศาลพิพากษาลงโทษกันอยู่บ่อย ๆ เพราะโดยข้อเท็จจริงมีผู้ประกอบการน้อยรายที่อนุญาตกับทาง การ สำระสำคัญในบทบัญญัตินี้คือ มีการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการมีการลงทะเบียนแจ้งการซื้อขายการออกใบสำคัญเป็นหลักฐานให้กับผู้เข้าร่วมลงทุน ให้ผู้เข้าร่วมมีสิทธิยกเลิกการเข้าร่วมกิจการภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ตกลงเข้าร่วมในการลงทุนแบบปิรามิด บังคับให้ผู้ดำเนินการซื้อขายแบบปิรามิดต้องจัดตั้งกองทุนประกันขนาดใหญ่เพื่อคืนเงินลงทุนให้กับผู้เข้าร่วมกิจการในกรณีที่มีการเลิกกิจการ

ในมาตรา 11 ของกฎหมายฉบับนี้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 11 ว่าสัญญาลงทุนที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นถือเป็นโมฆะ และบัญญัติรายละเอียดความผิดไว้ในมาตรา 24 เป็นต้น ปรากฏว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ถูกนำมาใช้น้อยมาก และมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย So 1978 C 105 ในเวลาต่อมา

ขณะเดียวกันรัฐอื่น ๆ ก็ได้บัญญัติกฎหมายประเภทเดียวกันออกมาใช้บังคับด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า รัฐใดมีกฎหมายควบคุมการขายแบบปิรามิด ก็ไม่ต้องบังคับความบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ

3.2.5 กฎหมายที่ประเทศแคนาดา¹ บัญญัติออกมาควบคุมกิจการปิรามิด
กฎหมายของประเทศหรือรัฐบาลกลาง (Federal)

- ประมวลกฎหมายอาญา (Cr. C.)
- Combines Investigation Act (CIA) หรือ Competition Act

¹ The Canada Statute Citator, R.S.C. 1970 Volume 2, Competition Act, Section 36. (3) October 1936

กฎหมายของรัฐ (State)

- Franchises Act SA 1971
- แก้ไขเพิ่มเติมคือ C. 38
- The Pyramid Franchises Act. R. 85, 1978 C.P. -50-
- So 1972, e(5) แก้ไขเพิ่มเติมโดย So 1978 ออตราจีโอ

C. 104

3.2-6 คำพิพากษาของศาลคดี Pyramid ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อระหว่างปี พ.ศ. 2493 - 2494 ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1201 - 1203/2498 ระหว่างพนักงานอัยการจังหวัดนครราชสีมา กับ นายอัมรินทร์ จินคานนท์ กับพวก

4. การระดมเงินนอกระบบประเภทที่กฎหมายไม่ยอมรับบังคับให้ที่อาจ เป็นความผิดตามกฎหมายไทย

4.1 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พิจารณาจากข้อความในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ไม่ได้กำหนดนิยามคำว่า "การพนัน" ไว้ จึงพิจารณาจาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของ "การพนัน" ไว้ว่า เล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ

หรือศึกษาจากแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 453 - 460/2501 ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ส่วนหนึ่งว่า ลักษณะของการพนันชั้นต่อไปจะต้องมีการแพ้ชนะด้วยวิธีเสี่ยงโชค

4.1.1 แสร้งลูกโซ่ ผลประโยชน์ที่ผู้เล่นจะได้รับนั้นมาจากผู้เล่นคนต่อ ๆ ไปส่งตัวแลกเงินหรือเช็คของขบวนการมาให้ผู้เล่นลำดับต้น โดยเงินที่จะได้รับนี้จะเป็นไปตามลำดับของการเล่นที่มีกำหนดกันไว้แน่นอน หากผู้เล่นในลำดับต้นจะไม่ได้รับเงินหรือได้รับเงินไม่ครบตามที่คาดหมาย จะเป็นเพราะผู้เล่นในลำดับหลังขายแบบฟอร์มต่อไปไม่ได้ หรือเลิกเล่น หรือไม่ส่งเงินให้ผู้เล่นในลำดับต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดจาก "การเสี่ยงโชค" หรือ "ใช้ฝีมือ" หรือการแพ้ชนะของผู้เล่นแต่อย่างใด การเล่นแสร้งลูกโซ่จึงไม่้นำเป็นการเล่นการพนัน ซึ่งไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2487

แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดกำหนดว่า แשר לוקใช้ เป็นความคิด ตามกฎหมาย เพราะยังไม่มีกฎหมายออกมายังบังคับใช้เกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ต้องรอเวลาให้ประชาชน ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้น เสียก่อนจึงอาจมีผู้ เสนอออกกฎหมายหรือหมกการจัดทิว เงินความนิยม ไปเอง

4.1.2 แשרน้ำมัน หรือเงินนอกระบบประเภทอื่นที่มีลักษณะการระดม เงิน คล้ายแשרน้ำมัน สำหรับประเทศไทยก็เคยมีกรณีเช่นนี้มาก่อนเหมือนกัน คือกรณีของอัมรินทร์ จินดานนท์ โดยสาระสำคัญของการประกอบกิจการนั้นคือ การประกาศชักชวนโฆษณาให้ผู้อื่น นำเงินมาร่วมลงทุนให้กู้ให้ยืมในลักษณะที่ผู้ยืมเงินอ้างว่า จะนำเงินมาประกอบกิจการที่มีรายได้ สูง จึงให้ผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงมากเช่นกัน ซึ่งสาระสำคัญอันนี้คือ ข้อพิจารณาว่า กิจการ ที่มีผู้กระทำเช่นมานั้น อาจเป็นรูปแบบอื่นที่มีชื่อเรียกแตกต่างจากคำว่า "แשרน้ำมัน" หรือ "แשר..." "กิจการจัดสรรที่ดินและบ้านพัก" ซึ่งแล้วแต่ว่าจะค่อท้ายด้วยชื่ออะไร อาจเป็น ชื่อของผู้ดำเนินการ เช่น มีการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทขึ้นมาจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสรร บ้านและที่ดิน จัดจ้างพนักงานมาทำงานในบริษัท โดยพนักงานที่มาทำงานก็หากัน เชื่อว่าบริษัท ที่ตนทำงานนี้เป็นบริษัทที่ชอบด้วยกฎหมาย มีการประกอบกิจการค้าขึ้นมาจริง เป็นการบังหน้า แต่มีจุดประสงค์ดังลักษณะของการประกอบกิจการแשרน้ำมัน ก็ได้มีการตราพระราชกำหนดกู้ยืม เงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ออกมาเพื่อบังคับใช้กับการกระทำลักษณะดังกล่าว ก่อนหน้าพระราชกำหนดออกมาใช้บังคับถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายลักษณะอาญา หรือประมวลกฎหมายอาญา

5. ภัยอันตรายที่จะเกิดจากการระดมเงินนอกระบบที่กฎหมายไม่ยอมรับบังคับให้

5.1 แשר ลุกใช้ จากวิธีดำเนินการดังกล่าวซึ่งเป็นวิธีการใช้ระบบ เงินค่อ เงินมา ดำเนินการซึ่งต้องมีวันสิ้นสุดลงแน่นอนในเวลาไม่นานนัก และมีผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก (ดังตารางซึ่งยกมาประกอบข้างต้น) แต่ก็ยังมีผู้เข้าร่วมเล่น เป็นจำนวนมากทั้งที่เข้าใจ ระบบโครงสร้างเงินค่อเงินแบบนี้เป็นอย่างดี หรืออาจไม่มีความรู้เลย แต่ค้างหวังจะได้รับ ประโยชน์จากการออกอุบายประโยชน์จากผู้อื่นอย่างหนึ่งอัน เป็นสัญญาอันตรายต่อความอยู่รอด และความ เจริญก้าวหน้าของสังคมไทยที่ทุกฝ่ายควรจับตามองเพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีความหมายใดที่จะ เป็นตัวกำหนดว่าการประกอบกิจการ ดังกล่าวนี เป็นความคิด

เมื่อมีการวิเคราะห์และยืนยันได้ เช่นนี้ว่า แชรส์ลูกโซ่ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของ เงินนอกระบบซึ่ง เป็นอันตรายค่อส่วนรวม จะมีผู้ใดคิดแก้ไขป้องกันบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้รับผิดชอบโดยตรงน่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจสืบสวน ปรามปรามจับกุม แต่ก็ เป็นที่น่าสนใจว่า การกระทำดังกล่าวนี้เป็นความคิดตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ 4. เพียงใด เพื่อหา มาตรการทางกฎหมายมาควบคุม

5.2 แชรส์น้ำมันหรือกิจการอื่นที่มีลักษณะการประกอบกิจการทำนองเดียวกัน

หากไม่มีมาตรการใด ๆ มาป้องกันและปรามปรามไว้ กิจการเงินนอกระบบที่ กฎหมายไม่รับบังคับให้ เช่นนี้คงจะขยายตัวออกไปในรูปแบบอื่น ๆ อีกหลายชนิด ถ้ายังไม่มี กฎหมายออกมาควบคุม โดยเฉพาะเหมือนการประกอบกิจการเงินนอกระบบ ประเภทดำเนิน วิธีการคล้ายธุรกิจหลักทรัพย์หรือทรัสต์ (รับฝากเงินโดยให้อัตราดอกเบี้ยสูง รวมทั้งมีสิ่งล่อใจ และรางวัลอื่น) หรือที่รู้จักกันในชื่อทั่วไปว่า "ทรัสต์เถื่อน" กิจการ เช่นนี้ เป็นความคิดตาม กฎหมายที่สามารถดำเนินคดีกับผู้ประกอบกิจการได้

จากการ เปรียบเทียบวิธีการระดมเงินทุนนอกระบบตามวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าว มาแล้วนั้น เห็นได้ว่า กิจการประเภทผู้ดำเนินการยืมเงินจากประชาชนทั่วไปโดยประกาศให้ ผลประโยชน์ตอบแทน ในอัตราที่สูงกว่าปกติ หรือสูงกว่าที่สถาบันการเงินจ่ายให้ โดยปกปิด วิธีการดำเนินการ หรือไม่มีธุรกิจทำอยู่จริง หรือถ้าประกอบธุรกิจจริงก็ไม่สามารถจะให้ผลประโยชน์ ตอบแทนได้สูงจริงตามที่อ้าง แต่ประชาชนจำนวนมากรู้เท่าไม่ถึงการณ์หลง เชื่อพากันนำเงินมา ให้ผู้ดำเนินการกู้ยืม เป็นจำนวนมากขึ้นทุกที โดยผู้ดำเนินการไม่ได้นำเงินไปลงทุนอะไรที่จะ ให้ผลประโยชน์ตอบแทนได้สูง คงนำเงินของคนที่น่ามาให้กับหมุนเวียนตอบแทนเป็นผลประโยชน์ เรื่อย ๆ ไปจนกว่าจะไม่มีผู้นำเงินมาให้กู้เพิ่มอีก หรือผู้กู้พากันเรียกเงินคืนพร้อม ๆ กัน การดำเนินการโดยวิธีนี้ก็ต่อล้ม เลิกไปในที่สุด ผลเสียหายก็จะ เกิดกับ เศรษฐกิจของประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้วในบทแรก

เหตุที่ทำให้ประชาชนส่วนมากพากันเชื่อถือกิจการประเภทนี้อีกประการหนึ่งคือ การที่บุคคลนำเงินมาลงทุนแล้วสามารถหวังผลประโยชน์ตอบแทนได้เงินคืนภายใน ๑ เดือนจริง โดยต่อไปก็จะเป็นรายได้หรือกำไร คราวใดที่ยังมีผู้นำเงินมาเข้าร่วมกิจการไปเรื่อย ๆ บุคคลแรกที่ได้ประโยชน์มานี้จะเป็นผู้โฆษณาชักชวนผู้อื่นทางอ้อม จากการที่เขาได้รับประโยชน์จริง แต่ในที่สุดด้วยความโลภ หากบุคคลแรกที่ได้กำไร กลับนำเอาผลประโยชน์ที่ได้ไปลงทุน เข้าร่วมกิจการใหม่ เมื่อวงจรการเล่นหยุดซงัก บุคคลดังกล่าวก็คงขาดทุนได้เช่นกัน

๕. มาตรการที่รัฐบัญญัติออกมาบังคับควบคุม

ในที่สุดรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า กิจการประเภทนี้หากปล่อยให้มิผู้ดำเนินการกันต่อไป จะยิ่งเกิดความเสียหายร้ายแรงต่อบ้านเมืองอย่างมาก จึงได้ตราพระราชกำหนดออกมาควบคุม กิจการดังกล่าว คือพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ ก่อน จะมาเป็นพระราชกำหนดฉบับนี้ ได้มีการเสนอร่างกฎหมายอีกหลายฉบับ เพื่อควบคุมกิจการเงิน นอกกระบบ เช่น "พระราชบัญญัติห้ามประกอบการเล่นแชร์ พ.ศ. ...." "พระราชกำหนด กิจการเงินเป็นภัยต่อเศรษฐกิจ" และในที่สุดก็ได้รับการแก้ไขจนกลายเป็นพระราชกำหนดการ กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมกิจการประเภทแชร์ น้ำมันหรือกิจการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นการระงับยับยั้งผู้ที่หลงเชื่อ นำเงินมาให้ ผู้ประกอบกิจการผู้ โดยอาจไม่ได้รับเงินคืนถ้ากิจการล้มเลิกไปเสียก่อน

๖. ความคิดเห็น

ในบทนี้เป็นที่กล่าวถึง วิธีการระดมเงินนอกกระบบวิธีต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ใน ประเทศไทย ทั้งที่ไม่เป็นอันตรายคือ เศรษฐกิจของประเทศ และที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อ ประชาชนทั่วไปและเศรษฐกิจของประเทศ นำมาเปรียบเทียบกับกิจการทำนองเดียวกันซึ่งเกิด ในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า มีวิธีการคล้ายคลึงกัน แชร์ลูกโซ่ และแชร์น้ำมัน หรือการ จัดคิวเงิน ที่มีเกิดขึ้นในประเทศไทยมาก แต่เมื่อดูจากวัน เวลาที่เกิดเหตุ จะเห็นว่าใน ต่างประเทศเกิดมาก่อนนานประมาณ ๓๐ ปีเศษ จึงน่าเชื่อถือว่าการที่มีการดำเนินการ ดังกล่าวก็คงเพราะมีผู้นำเอาตัวอย่างมาจากต่างประเทศ

จากแนวคำพิพากษาของศาลดังกล่าว ทำให้เห็นได้ต่อไปว่าในต่างประเทศได้สังเกตเห็นความเสียหายของกิจการประเภนี้ จึงได้มีกฎหมายบัญญัติความผิดไว้โดยเฉพาะ คือ ประมวลกฎหมายอาญา โดยถือว่าเป็นความผิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดในเรื่องการพนัน และก็มีกฎหมายที่บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติม เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่เดิมควบคุมกิจการประเภดังกล่าวนี้ไม่ถึง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย